



Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen

Toimintavinkkejä sosiaalisten taitojen harjoitteluun
ja kasvatuskumppanuuden tukemiseen



MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.

Rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Käsikirjoitus

Kari Koponen, suunnittelija (MLL)

Työryhmä

Marie Rautava, ohjelmajohtaja (MLL)

Maria Stoor-Grenner, planerare (Folkhälsan)

Laura Kirves, suunnittelija (MLL)

Tarja Satuli-Kukkonen, päällikkö, lasten ja

lapsiperheiden avoin toiminta (MLL)

Kiitokset

Hankkeen yhteistyökumppanille: Folkhälsan

Käsikirjoituksen kommentoinnista:

Elina Kivinen, lastentarhanopettaja

Anu Ruhala, hankekoordinaattori, kouluttaja

(Mediakasvatus Metka ry)

Erityiskiitokset toimintavinkkien testauksesta ja kommentoinnista:

Päiväkotikiitos Kuusimäki, Lempäälä

Arbetsgruppen daghem, Helsinki

Päiväkotikiitos Klaara, Helsinki

Päiväkotikiitos Sohvi, Helsinki

Päiväkotikiitos Vihti, Helsinki

Ulkoasu

Hahmo

Graafikko

Tarja Petrell

Valokuvat

Kari Koponen, Colourbox

Piirroksuvat:

Alina ja Elsa Pettinen

Paino

Miktor 2010

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin valtakunnallinen kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. MLL:n keskusjärjestön jäseniä ovat 13 piirijärjestöä sekä 566 paikallisyhdistystä, joilla on yhteensä yli 92 000 jäsentä.

MLL edistää lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia eri elämäntilanteissa. Liitto myös kouluttaa, tekee selvityksiä ja tuottaa aineistoja kouluille ja kasvattajille - edistää monipuolisesti lapsen oikeuksien toteutumista.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan ydinalueet ovat

- lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja elinolojen edistäminen
- lasten kuulemisen ja osallisuuden edistäminen
- lapsuuden kunnioittaminen ja suojeleminen ja
- vanhemmuuden arvostaminen ja tukeminen.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja netti vastaa noin 50 000 puhelua ja nettikirjeeseen.
- Vanhempainpuhelin ja -netti vastaa noin 1 000 yhteydenottoon.
- yläkouluissa toimii 14 000 MLL:n tukioppilasta. Internetissä nuorille tukea antaa kymmenien nuorten Verkkotukareiden eli Verkk@reiden joukko.
- yli 1 600 MLL:n kouluttamaa lasten hoitajaa työskentelee lähes 7 000 perheessä.
- 250 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää noin 430 perhekahvilaa, joissa kokoonnutaan noin 13 000 kertaa.
- MLL:ssa toimii noin 400 vertais- ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL:n harrastuskerhoissa käydään yli 180 000 kertaa.
- MLL järjestää Hyvä alku koulutiele -kampanjan, joka tavoittaa yli 55 000 ekaluokkalaista vanhemmat muistuttaen läsnäolon ja huolenpidon tärkeydestä lapsen aloittaessa koulun.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

www.mll.fi

Sisällys

Lukijalle | s. 5

Käytännön ohjeita | s. 5

Turvallinen ilmapiiri ja yhteishenki | s. 6

Tullaan tutummiksi | s. 7

1. Lapsiryhmän oma lehti | s. 7
2. Ryhmäkuvasta palapeli | s. 7
3. Arvaa kuka -leikki | s. 7
4. Ruutuysi | s. 7
5. Samalla kartalla | s. 8
6. Omista piirustuksista elokuva | s. 8

Päiväkoti tutummaksi | s. 9

7. Esittelyvideo | s. 9
8. Lapsen perehdytyskansio | s. 10
9. Valokuvaseikkailu | s. 11

Työntekijät tutummiksi | s. 11

10. Työntekijä kertoo itsestään | s. 11

Leikkien ohjaaminen | s. 12

Mukaan lasten mediamaailmaan | s. 12

11. Sankarit puuttuvat kiusaamiseen | s. 14
12. Muistipelikortit kiusaamisesta | s. 14
13. Musiikkivideo | s. 15
14. Kaikki mukaan -laulukilpailu | s. 15

Medialelut ja rooliasut | s. 15

15. Lorukortit mediahahmoista ja -leluista | s. 15
16. Lelut eksyksissä -leikki | s. 16

Media-aiheinen askartelu | s. 16

17. Puukännykkä ja -kamera | s. 16
18. Pahvilaatikkotelevisio | s. 17
19. Lorukortit lasten valokuvista | s. 17

Tietokone lapsitoiminnassa | s. 17

20. Tietokoneanimaatio | s. 18

Ulko- ja liikuntaleikit | s. 18

21. Valokuvaaja-leikki | s. 18
22. Eri tapoja leikkiä valokuvapiiloo | s. 18
23. Medialeluhippa | s. 19

Video leikin ja toiminnan ohjaamisessa | s. 19

24. Muumit opettavat sosiaalisia taitoja | s. 19
25. Muumit apuna riitojen selvittämisessä | s. 20

Sujuva arki, sujuvat leikit | s. 20

26. Kuvat päivärytmiä hahmottamassa | s. 20
27. Paperinukke opastaa pukeutumisessa | s. 20
28. Ideoita leikkeihin -kansio | s. 21

Sukellus äänimaailmaan | s. 21

29. Eläintarhassa-kuunnelma | s. 21
30. Ääniseikkailu | s. 21

Kasvatuskumppanuuden tukeminen | s. 23

Päiväkodista kotiin | s. 23

31. Lainaksi kotiin | s. 23
32. CD-levy lahjaksi | s. 23
33. Työvuoro-esittely | s. 23
34. Tullaan tutummiksi valokuvien avulla | s. 23

Kotoa päiväkotiin | s. 24

35. Omaviihko | s. 24
36. Maskotin vierailu | s. 24

Kasvattajat yhdessä | s. 24

37. Medialista | s. 24
38. Hyödynnä vanhempien osaamista | s. 25
39. Sähköiset syntymäpäiväkutsut | s. 25
40. Uudet valokuvat nopeasti esille | s. 25

Vanhempainillat ja keskustelut | s. 25

41. Lasten ääni vanhempainillassa | s. 25
42. Vanhempainilta mediakasvatuksesta | s. 26
43. Mediaesitykset kasvatustilaisuuksissa | s. 26

Apuna tietotekniikka | s. 26

44. Päiväkodin oma blogi | s. 26

Media päiväkodin juhlassa | s. 27

45. Erilainen lastenjuhla | s. 27
46. Kuvakertomus | s. 27

Liitteet | s. 28

Kirjallisuutta | s. 33



Lukijalle

Opas tarjoaa toimintavinkkejä pienten lasten sosiaalisia taitoja vahvistavaan ja kiusaamista ehkäisevään työhön päiväkodeissa sekä lapsi- ja kerhotoiminnassa. Sosiaalisten taitojen vahvistaminen on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä tehtävistä. Hyvät sosiaaliset taidot vahvistavat lapsen itsearvostusta ja suojaavat lasta kiusaamiselta. Vaikka lapset oppivat sosiaalisia taitoja aikuisten esimerkiksi seuraamalla ja muiden lasten kanssa toimimalla, niitä voi myös tietoisesti opettaa ja vahvistaa.

Opas on suunnattu erityisesti 3–5-vuotiaiden lasten kasvattajille. Useimpia vinkkejä voi hyödyntää myös isompien lasten parissa ja yleisesti lasten kanssa toimittaessa. Oppaassa toimintaympäristönä on erityisesti päiväkotit.

Media on vahvasti läsnä lasten elämässä. Oppaan vinkeissä hyödynnetään median eri muotoja, koska ne ovat lapsia kiinnostavia ja osallistavia. Sadutus, valokuvat, videot tai vaikkapa tietotekniikka mahdollistavat lapsille mielekkään yhdessä tekemisen, itseilmaisun ja toisen ilmaisusta nauttimisen. Näin he saavat tietoa, taitoja ja välineitä myönteiseen vuorovaikutukseen. Tavoitteena on innostaa lapsia yhteiseen tekemiseen ja tarjota omakohtaisia ja ryhmää yhdistäviä onnistumisen kokemuksia. Tärkeintä ei ole hieno lopputulos vaan ilo, joka syntyy yhdessä tekemisestä ja oivaltamisesta.

Toimintavinkit on jaettu kolmeen osaan: turvallisen ilmapiirin ja yhteishengen luominen, leikkien ohjaaminen ja kasvatuskumppanuuden tukeminen. Toimintavinkeissä hyödynnetään lasten arkisia mediakokemuksia ja mediasisältöisiä leikkejä. Vinkit on tarkoitettu käytettäväksi ohjattujen ryhmätilanteiden lisäksi arjen vuorovaikutustilanteissa.

Toimintavinkkejä on kehitetty ja kokeiltu yhdessä ruotsinkielisessä ja neljässä suomenkielisessä päiväkodissa. Ne ovat esimerkkejä, joita voi soveltaa tarpeen mukaan. Osa vinkeistä on toteutettavissa kertaluontoisesti, lyhyessä ajassa ja ilman teknisiä välineitä. Osa taas sisältää pidempikestoisia valo- ja videokuvausprojekteja. Kunkin vinkin kohdalla tarpeelliset tarvikkeet on esitetty niin, että välttämättömät tarvikkeet luetellaan ensin ja vaihtoehtoiset tarvikkeet esitetään sulkeissa. Liitteessä 4 on kuvattu tarkemmin mahdollisia tarvikkeita.

Toimintavinkkien toteuttaminen lasten kanssa ei vaadi aikuiselta erityistä osaamista tai harrastuneisuutta. Riittää, että aikuinen on kiinnostunut lasta ympäröivästä maailmasta. Lasta kiehtovan median hyödyntäminen osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa on helppoa ja palkitsevaa. Kannattaa tutustua vinkkeihin, kokeilla ja kehittää uusia. Media tarjoaa rajattomasti mahdollisuuksia!

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on tuottanut oppaan yhteistyössä Folkhälsanin kanssa osana Sosiaalisia taitoja ja mediakasvatuksen keinoin -hanketta, jonka rahoittajana toimi opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppaan taustalla on MLL:n ja Folkhälsanin *Kiusaavatko pienetkin lapset?* -selvitys, joka on saatavana verkkojulkaisuna osoitteessa www.mll.fi/kiusaaminen.

Käytännön ohjeita

On tärkeää varmistaa, että muiden tekemiä aineistoja saa esittää lapsitoiminnassa. Tietoa tekijänoikeuksista saa esimerkiksi osoitteesta www.mediametka.fi → oppimateriaalit → Skriini. Äänittämällä lasten itse keksimiä lauluja, esityksiä ja tarinoita välttyy lupa-asioden miettimiseltä. Myös lapsen tekijänoikeuksia pitää kunnioittaa!

Perheiltä pitää pyytää lupa lapsen kuvaamiseen ja siihen, että näyttää lapsen kuvia. Perheelle tulee kertoa tarkasti, miten lasten valokuvia, videokuva, äänitteitä ja muita mediatuotoksia käytetään päiväkodin tai kerhon toiminnassa. Lapsen vanhemmilta voi esimerkiksi kysyä, voiko heidän lapsestaan otettu valokuva (lapsi yksin tai osana ryhmää tai tilannetta) olla esillä päiväkodin tiloissa tai mahdollisessa päiväkodin blogissa, voiko sitä näyttää vanhempainilloissa tai jakaa valokuvina tai videoina ryhmäläisten koteihin.

On tärkeää, että lapset pääsevät käyttämään laitteita itse. Lapsetkin osaavat ja oppivat laitteiden käyttöä, jos vain saavat siihen mahdollisuuden. Lasten kuvatessa aikuinen toimii kuvaamisen mahdollistajana ja tukihenkilönä, ei laadun tai teknisen suorituksen tarkkailijana. Tärkeintä on, että lapsi saa aikuisen apua ja tarvittavat tiedot laitteen käyttöön ja että hän saa päättää, mitä kuvaa ja millä tavoin.

Kannattaa kartoittaa myös se, millaiset mahdollisuudet vanhemmilla on auttaa päiväkodin ja kotien yhteisessä mediakasvatustehtävässä. Apu voi olla tiedollista, taidollista tai välineiden lainaamista (ks. liite 3). Vanhempia voi myös kannustaa osallistumaan lastensa mediatekemisiin. Media kiinnostaa erityisesti lasten isiä ja voi olla heille luonteva ja mielekäs tapa osallistua lastensa päivähoitoon ja kerhotoimintaan.

Kirjastoissa on osaava henkilökunta, jolta myös kannattaa kysyä neuvoa esimerkiksi lapsiryhmässä käsiteltävään teemaan sopivien kirjojen, videoiden, tietokonepelien ja äänitteiden etsimisessä. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on mediakasvatusmateriaalia, jota voi hyödyntää omassa työssään.

Muistilista

- Varmista tekijänoikeudet.
- Pyydä perheiltä kuvausluvat.
- Anna lasten käyttää laitteita itse.
- Pyydä vanhempia auttamaan mediakasvatuksessa.
- Kannusta vanhempia osallistumaan lastensa mediatekemisiin.
- Kysy neuvoa kirjastosta.
- Tutustu MLL:n mediakasvatusmateriaaliin osoitteessa www.mll.fi/kasvattajille.

Turvallinen ilmapiiri ja yhteishenki

Turvallinen ilmapiiri tarkoittaa hyvää ja pysyvää suhdetta lapsen, hänelle läheisten aikuisten ja toisten lasten välillä. Selkeät säännöt, päivärytmi, työntekijöiden työhön sitoutuminen ja ammattitaito sekä sujuva kasvatuskumppanuus luovat ja vahvistavat turvallista ilmapiiriä.

Myös pienet lapset haluavat kuulua porukkaan ja nauttia yhteishengestä. Hyvä yhteishenki ehkäisee kiusaamista. Se luo ryhmään positiivista ilmapiiriä, jossa lasten yhteisvastuu ryhmästä ja sen jäsenistä kasvaa ja kiusaamisen aloittaminen vaikeutuu.

Media tarjoaa sisältöjä ja välineitä turvallisen ilmapiirin ja yhteishengen vahvistamiseen. Ryhmän aikuiset ja lapset tulevat tutummiksi valokuvien, videoiden, kertomusten ja yhdessä tekemisen kautta. Erilaiset mediaesitykset ovat hyvä apu, kun lapsille ja vanhemmille kerrotaan päiväkodin säännöistä, tapahtumista ja päiväritymistä. Työntekijöistä otetut valokuvat luovat lapsille turvallisuutta, koska niiden avulla voi esimerkiksi kertoa lapsille, kuka aikuisista nukuttaa ja kuka päiväunilta herättää.

Yhdessä suunnitellut ja toteutetut projektit auttavat lasta sosiaalisten taitojen harjoittelemisessa. Ne antavat onnistumisen kokemuksia, auttavat kuulumaan porukkaan ja lisäävät mahdollisuuksia tasavertaiseen toimintaan. Tämä ehkäisee riitatilanteita ja kiusaamista.

Aikuiset luovat omalla toiminnallaan turvallista ilmapiiriä ryhmään sekä vahvistavat ryhmän yhteishenkeä. Aikuinen on lapsille myös roolimalli. Lapset ottavat mallia aikuisten sanoista, teoista, käytöksestä ja keskinäisestä vuorovaikutuksesta.

Erityistä tukea tarvitsevia, eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia ja koko ryhmän toimintaa voi tukea mediavälineiden ja -sisältöjen avulla, kuten valokuvien, kuvasymbolien, videoiden ja tietotekniikan keinoin. Sopivilla musiikkivälineillä autetaan lasta rauhoittumaan, liikkumaan ja olemaan luova.



Tullaan tutummiksi

1. Lapsiryhmän oma lehti

Taustaa: Ryhmän yhteinen lehti vahvistaa yhteenkuuluvuutta ja syventää kasvatuskumppanuutta. Lehden tekeminen yhdessä harjoituttaa lasten sosiaalisia taitoja. Lehti on myös hyvä dokumentoinnin väline.

Tarvikkeet: Piirustuspaperyä, kyniä, liimaa, saksia, valokuvia, lapsille sopivia sanoma- ja aikakauslehtiä (kamera)

Ohjeet: Tutustu lasten kanssa sopiviin lehtiin ja lehtien aiheisiin: uutiset, sää, urheilu, mainokset. Kerro, että lehden voi tehdä itse esimerkiksi päiväkodin tapahtumista. Ideoikaa lehdelle osuva nimi ja päättäkää lehteenne tulevat aiheet (esimerkiksi kivat leikit, kaverit, päiväkodin tapahtumat).

Kirjoita aiheet otsikoiksi paperille ja kiinnitä otsikot päiväkodin seinälle. Kerää niiden alle lasten piirustuksia, kertomuksia ja valokuvia koko vuoden ajan. Koostakaa ja julkaiskaa kerääntyneen materiaalin pohjalta lehti muutaman kerran vuodessa. Jakakaa lehti jokaiselle lapselle paperiversiona tai digitaalisena (dvd-levylle, muistitikulle tai päiväkodin verkkosivuille tai blogiin tallennettuna). Pyydä esimerkiksi lehden kopiointiin lupaa lasten vanhemmilta.

2. Ryhmäkuvasta palapeli

Taustaa: Yhteiskuva konkretisoi yhteenkuuluvuutta, vahvistaa yhteishenkeä sekä lapsen itsearvostusta. Ryhmäkuvaa on tärkeä saada kaikki mukaan.

Tarvikkeet: Valokuva lapsiryhmästä, sakset, kontaktimuovia (tietokone, tulostin, kamera, kopiokone)

Ohjeet: Kopioi lapsiryhmästä ja ryhmän aikuisista otettu valokuva vähintään A4-kokoon ja liimaa se paksulle paperille tai pahville. Laminoid tai päällystä se ja leikkaa yhtä moneen palaan kuin ryhmässä on lapsia ja aikuisia. Tee paloista helposti yhteensovivia sekä selkeämuotoisia: esimerkiksi kolmioita, neliöitä ja suorakaiteita.

Laita kaikki palaset koriin tai pussiin ja jaa jokaiselle läsnäolijalle yksi pala. Kootkaa palapeli ja todetkaa, että jokainen lapsi on kuin palapelin pala: yhtä arvokas, tärkeä ja tarpeellinen osa ryhmää. Peliä voi käyttää esimerkiksi yhteisen kokoontumisen aloitukseksi ja läsnä- ja poissaolijoiden toteamiseen.

Huom. Ryhmäkuvapalapelin voi toteuttaa myös osoitteessa http://papunet.net/pelit/_palapelit/palapeli/. Lataa oma kuva valitsemalla ”lähetä kuva omista tiedostoista” -painike. Etsi haluttu kuva painamalla ”selaa”.

3. Arvaa kuka -leikki

Taustaa: Arvaa kuka -leikissä lapset tutustuvat toisiinsa ja oppivat sen, että ovat monin tavoin samanlaisia kuin toiset ryhmän lapset ja kuitenkin erilaisia ja erityisiä yksilöitä. Leikissä harjoitellaan tärkeitä vuorovaikutustaitoja.

Tarvikkeet: Digikamera (televisio, liitosjohto laitteiden välille)

Ohjeet: Varmista, että kamerassa on tarpeeksi virtaa ja että siinä on valittuina sellaiset asetukset, joiden turvin kuva näkyy kameras näytöllä mahdollisimman pitkään. Ota jokaisesta lapsesta kokovartalovalokuva. Voit myös ohjeistaa lapset kuvaamaan toisiaan. Anna jonkun lapsen kuvata myös itsesi. Pohjusta leikkiä kertoen, että leikkiessämme tätä leikkiä huomaamme, kuinka meissä jokaisessa on jotain samaa ja erilaista, esimerkiksi vaatteen tai silmien väri tai hiusten pituus.

Kerro lapsille, että jokainen lapsi on vuorollaan leikinjohtaja, joka saa käteensä kameras. Sano, että aikuinen valitsee sattumanvaraisessa järjestyksessä yhden lapsen kuvan kameras näytölle ja vuorossa oleva leikinjohtaja alkaa arvuutella muita lapsia siitä, kuka on valitussa kuvassa. Leikinjohtaja kertoo esimerkiksi, että ”kuvassa olevalla kaverilla on siniset housut”. Silloin kaikki, joilla on siniset housut, nousevat seisomaan. Leikinjohtaja jatkaa esimerkiksi sanomalla, että ”kaverilla on myös punainen paita”. Silloin ne jäävät seisomaan, joilla on sinisten housujen lisäksi myös punainen paita. Muut istuutuvat. Leikkiä jatketaan niin kauan, että saadaan selville, kuka kuvassa oleva henkilö on.

Ole itse ensimmäinen leikinjohtaja. Leikkiä jatketaan niin kauan, kunnes kaikki ovat saaneet olla leikinjohtajia.

4. Ruutuysi

Taustaa: Valokuva-aiheiset pelit ovat lapsia innostavia ja niiden avulla voi käsitellä ryhmän yhteisiä kokemuksia.

Tarvikkeet: Digikamera, televisio tai tietokone kuvien katselemista varten, pahvia, sakset

Ohjeet: Ota ja ohjeista lapsia ottamaan päivän mittaan valokuvia esimerkiksi leikeistään tai retkellä huomatuista asioista.

Kokoontukaa katsomaan valokuvia. Kerro lapsille, että katsomme päivän aikana otettuja valokuvia television tai tietokoneen kautta niin, että peität television kuvaruudun yhdeksällä pahvinpalasella. Ota pahvinpalaset pois kuvan edestä yksi kerrallaan. Lasten tehtävänä on arvata, mitä esiin tulevassa valokuvassa tapahtuu. Sopikaa, että aina kun uusi ruutu paljastuu, jokainen saa arvata yhden kerran. Poista kaikki peitteinä olevat ruudut silloin, kun lapset ovat arvanneet, mitä kuva esittää. Keskustelkaa kuvasta. Jatka kuvien esittämistä ja arvuuttamista.

Huom. Aikuisen tehtävänä on varmistaa, että jokainen lapsi esiintyy tasapuolisesti valokuviissa.

5. Samalla kartalla

Taustaa: Internetin karttapalvelun avulla voi havainnollistaa, kuinka lähellä toisiaan ryhmän jäsenet asuvat. Yhteinen kartta, jossa kaikki ryhmän jäsenet on huomioitu, vahvistaa ryhmän yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Se voi myös edistää kaveruussuhteiden syntymistä hoitopaikan ulkopuolelle.

Tarvikkeet: Tietokone internet-yhteyksin, tulostin (kyniä, paperia, nuppineuloja, pienet kuvat lapsista)

Ohjeet: Etsi kotiosoitteen perusteella jokaisen lapsen ja työntekijän koti kartalta käyttämällä karttapalveluita, joita ovat esimerkiksi <http://maps.google.fi/> tai <http://kartat.eniro.fi/>. Valitse karttanäkymään niin suuri alue, että kaikkien kodit mahtuvat kartalle. Tulosta kartta ja merkitse siihen lasten kodit joko siten, että kirjoitat oikeaan kohtaan lapsen nimen tai panet siihen hänen kuvansa. Tutkikaa kartasta, miten lähellä toisiaan kaikki asuvat.

6. Omista piirustuksista elokuva

Taustaa: Videoimalla lasten piirustuksia saadaan yhteinen elokuva, jossa jokainen kokee olevansa tärkeä osa elokuvaa: olivatpa hänen taitonsa tai tarinan sisältö millaisia tahansa.

Tarvikkeet: Piirustustarvikkeet, sinitarraa tai teippiä, videokamera (jalusta)

Ohjeet: Pyydä kutakin lasta piirtämään sovitusta aiheesta yksi kuva. Aihe voi olla esimerkiksi hyvä ystävä, leikitään yhdessä, meidän porukka tai paras leikki. Ohjeista lapsia piirtämään vaakatasoon asetetun paperin keskialueelle ja välttämään paperin reunoihin piirtämistä. Ohjeiden noudattaminen helpottaa videokuvaamista.

Anna lasten kertoa valmiista kuvistaan. Kiinnitä jokaisen työ vuorollaan seinälle ja kuvaa samalla, kun piirtäjä kertoo uudelleen, mitä kuvassa tapahtuu. Piirtäjä voi myös pyytää, että joku toinen lapsi tai aikuinen kertoo hänen puolestaan. Käytä kamerajalustaa tai tukevaa alustaa. Piirustuksestaan kertovan lapsen kannattaa olla kuvauksen aikana hyvin lähellä kameraa ja sen mikrofonia.

Kirjoittakaa lopputekstit, joissa on kaikkien mukana olleiden nimet. Kuvatkaa lopputekstit. Katsokaa valmis video.

Variaatio: Tehkää jatkokertomus. Kertomus voi pohjautua tuttuun tarinaan tai sen voi keksiä itse. Sopikaa yhdessä, mitä tarinan ensimmäisessä kuvassa tapahtuu. Sopikaa myös, kuka piirtää tarinan aloituskuvan ja kuinka seuraavat piirustusvuorot jaetaan ja milloin kuvataan. Kaikki saavat osallistua seuraavan kuvan ideointiin, mutta vuorossa oleva piirtäjä päättää, mitä hän piirtää. Jatkakaa tarinaa niin pitkään kuin piirtäjiä riittää. Kun on viimeisen kuvan aika, päättäkää kertomus yhdessä. Kuvatkaa videon loppuun kaikkien mukana olleiden nimet.



Päiväkoti tutummaksi

7. Esittelyvideo

Taustaa: Päiväkodin tai kerhon esittelyvideota voi käyttää päiväkodissa aloittavan lapsen ja hänen vanhempansa perehdyttämiseen. Se sopii myös päiväkodissa pidemään olleiden lasten yhteishengen vahvistamiseen.

Videon suunnittelussa ja toteutuksessa löytyy tehtäviä kaikille. Kun lapsi kuvaa itselleen tärkeitä asioita hoito- tai kerhopaikassaan, vanhemmat ja kasvattajat saavat tilaisuuden katsoa lapsen arkea hänen näkökulmastaan.

Tarvikkeet: Videokamera, televisio, videotykki tai tietokone, paperia ja kyniä alku- ja lopputekstien sekä tekijöiden nimien kirjoittamista varten (kamerajalusta, tavallinen videokuvastoiminnolla varustettu digikamera; tietokoneeseen kytketty web-kamera soveltuu myös kuvaamiseen)

Ohjeet: Kerro lapsille, että tarkoituksena on tehdä video, joka kertoo päiväkodin yhden päivän tapahtumista. Sano, että jokainen saa osallistua sen tekemiseen. Kerro myös, että kuvauksia tehdään useampana päivänä.

Keskustelkaa ja kirjatkaa muistiin lasten mielestä päiväkodin keskeisimmät tapahtumat. Kuvatkaa tapahtumia videolle joko autenttisia tapahtumia talentaen tai lavastaen ja näyttellen. Osan tapahtumista voi piirtää. Kuvaa silloin piirrosta ja anna piirtäjän kertoa, mitä kuvassa tapahtuu.

Esimerkki elokuvasta: Otos 1, alkuteksti: Kuvaa paperille kirjoitettua alkutekstiä eli päiväkodin tai ryhmän nimeä. Kiinnitä paperi seinälle ja kohdista kamera siihen. Anna lapsille hiljentymismerkki. Käynnistä kamera. Anna lapsille uusi merkki, jolloin lapset sanovat yhteen ääneen päiväkodin nimen. Anna merkki, joka kertoo nauhoituksen päättyneen ja hiljaisuuden olevan ohi.

Otos 2, päiväkotiin tulo: Osa lapsista esittää aikuisia ja osa lapsia. Kuvatkaa, kun aikuinen tuo lasta päiväkotiin ja auttaa lastaan riisumisessa, hyvästelee hänet sekä päiväkodin työntekijän ja lähtee töihin. Tämä otos voidaan toistaa lukuisia kertoja niin, että mahdollisimman moni pääsee halutessaan esiintymään.

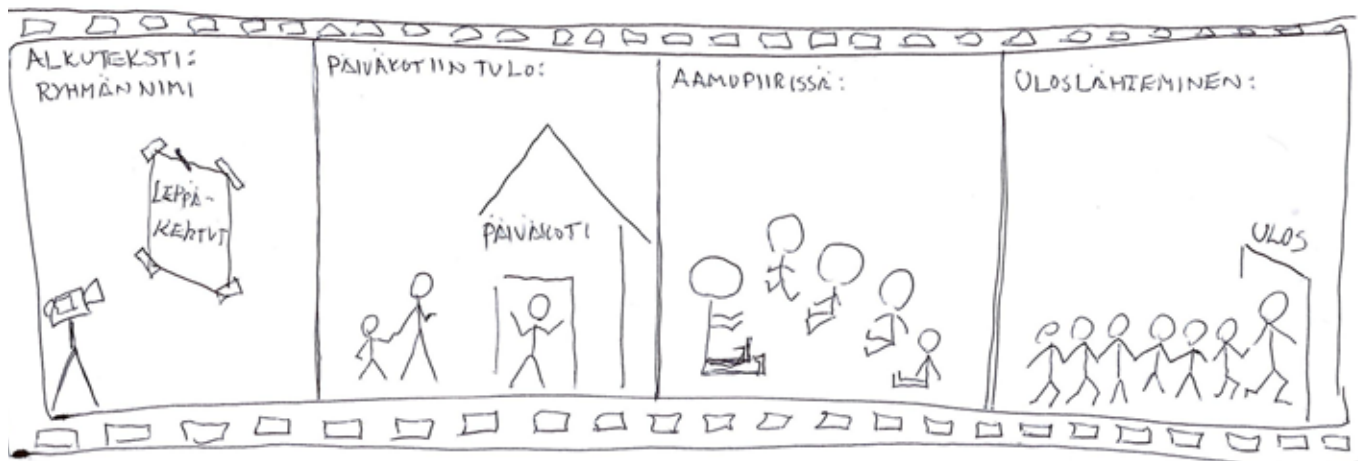
i Vinkkejä kuvaukseen:

- Toimikaa mahdollisuuksien mukaan pienryhmissä.
- Tee käsikirjoitus joko kirjoittamalla otoksista pääkohdat muistiin tai piirtämällä jokaista eri otosta kuvaava kuva.
- Sovi lasten kanssa ennen jokaista otosta, mitä seuraavaksi tullaan kuvaamaan, ketkä esiintyvät, mitä tehdään ja mitä sanotaan.
- Muistuta lapsia, että kuvauksen aikana saa kuulua vain yhdessä sovittuja ääniä. Ennen kuvausta sovitaan käsimerkeistä, joilla aikuinen näyttää, milloin hiljaisuus ja kuvaaminen alkavat ja koska ne päättyvät.
- Aseta kamera jalustalle, jos mahdollista. Kuvaa lasten tasolta.
- Ohjeista puheroolissa esiintyvää lasta olemaan mahdollisimman lähellä kameraa tai lisämikrofonia.

Otos 3, aamupiiri: Kuvatkaa hetki aamupiiriin siirtymistä sekä piirin tapahtumia.

Otos 4, 5, 6 ja niin edelleen: Pukeminen, uloslähteminen, ulkoleikit ja sisälle siirtyminen. Käsienpesu, ruokailuun valmistautuminen, ruokailu. Lepohetken valmistautuminen. Lavastettu lepo hetki. Päiväunilta herääminen, välipalaan valmistautuminen, välipalan syönti. Loput päivän tapahtumat. Kotiinlähtö.

Viimeinen otos, lopputekstit: Kirjoita itse tai ohjeista lapset kirjoittamaan yhdelle paperille ”Loppu” ja toiselle videon tekijöiden nimet. Kuvaa tekstiä lasten lukiessa sitä ääneen.





8. Lapsen perehdytyskansio

Taustaa: Lapsen perehdytyskansio on hyvä apu lapselle uuteen elämäntilanteeseen siirryttäessä. Kansion saa lainaksi kotiin. Kuvia ja toisten lasten kertomuksia sisältävän kansion välityksellä lapsi voi tutustua vanhempiensa kanssa hoitopaikkaansa jo ennen hoidon alkamista.

Kansion tekeminen sopii myös hoidossa jo oleville lapsille. Se konkretisoi päivänkulkua. Lisäksi se muistuttaa, että jokainen lapsi on joskus tullut päiväkotiin ensimmäisen kerran ja että uusi lapsi tarvitsee kavereita ja sitä, että hänet otetaan heti leikkeihin mukaan.

Kansiota voi hyödyntää muun muassa vanhempainilloissa ja -keskusteluissa sekä uuden työntekijän tai sijaisen perehdyttämisessä. Sen voi ottaa mukaan myös neuvolaan.

Tarvikkeet: Kansio, kartonkia, A4-kokoista paperia, liimaa, saksia, kyniä, valmiita valokuvia, kamera uusien kuvien ottamiseen, nukke, käsinukke tai pehmoleluja

Ohjeet: Keskustele lasten kanssa, millaista oli tulla tänään päiväkotiin. Jos joku lapsista muistaa aivan ensimmäisen päiväkotipäivänsä, pyydä häntä kertomaan siitä.

Ota esille nukke tai pehmolelu, jota lapset eivät ole ennen nähneet. Kerro, että se on tulossa ensimmäistä kertaa päiväkotiin. Kirjaa muistiin, mitä asioita lapset haluaisivat kertoa tälle. Kerro, että nyt on tarkoitus tehdä kaikkia uusia päiväkotiin tulijoita varten kansio, josta voi lukea ja katsoa kuvia niistä tärkeistä asioista, joita lapset juuri kertoivat. Kerro, että kansion tekemiseen menee useita päiviä ja että kansioon voi silloin tällöin lisätä asioita ja sivuja.

Auta lapsia valmiin kansion päällystämässä tai kansilehtien itse tekemisessä. Ohjeista lapsia ryhmittelemään kansioon tuleva materiaali esimerkiksi seuraavien otsikoiden alle: päiväkotiin tuleminen, päiväkodin aikuiset ja lapset, päiväkodin tilat sisällä ja ulkona, syöminen, nukkuminen, leikkiminen, ohjattu toiminta, retket. Kerätkää jokaisen otsikon alle lasten kertomuksia sekä aiheeseen liittyviä valokuvia.

Jokaisella ryhmällä on syytä olla oma kansionsa. Kansion voi kuitenkin työstää ryhmien yhteistyönä ja kaiken esimerkiksi työstettävät aihealueet ryhmien kesken. Kopioi valmiit sivut jokaisen ryhmän kansioon.

Esittele valmis kansio ryhmän yhteisessä tilantees-

sa. Aseta tämän jälkeen kansio paikkaan, jossa lapset ja heidän vanhempansa voivat tutustua siihen itsenäisesti. Kierrätä kansiota mahdollisuuksien mukaan jokaisen ryhmäläisen kotona.

Järjestä uudelle lapselle ja hänen vanhemmilleen pienimuotoinen tervetuliaistilaisuus. Esitele päiväkodin toimintaa haastattelemalla lapsia perehdytyskansiosista löytyvien asioiden tiimoilta ja antamalla heidän kertoa niistä omin sanoin uudelle perheelle. Ohjaa myös lapsia esittelemään päiväkotia.

Huom. Lasten henkilökohtaisessa kasvunkansiossa keskitytään lapsen yksilölliseen taipaleeseen. Perehdytyskansio on ryhmän yhteinen kertomus yhdessä koetusta tärkeästä elämänvaiheesta. Kopioi kansio tai osia siitä muistoksi päiväkodista poislähteville.

9. Valokuvaseikkailu

Taustaa: Valokuvien ja niihin liittyvän leikin avulla lapset ja myös heidän vanhempansa saavat mahdollisuuden tutustua päiväkodin toimintaympäristöön uudella ja jännittävällä tavalla.

Tarvikkeet: Digikamera, jokin seuraavista laitteista kuvin katselemista varten: digitaalinen valokuvakehys, televisio tai kannettava tietokone sekä liitosjohto näiden välille (tulostin, kamerakännykkä)

Ohjeet: Ota etukäteen muutama valokuva asioista, jotka sijaitsevat siinä tilassa, johon lasten kanssa tullaan kokoontumaan. Kuvassa voi olla esimerkiksi lähikuva seinällä olevasta piirustuksesta, seinäkellon viisarista, lelusta hyllyllä tai lampusta katossa. Kuvat voivat olla sellaisia, ettei niistä heti arvaa, mitä kuvassa on. Tulosta valokuvat paperiversioiksi tai esitä tilassa olevan sopivan laitteen välityksellä. Näytä valokuvia lapsille yksi kuva kerrallaan. Anna lasten arvata, mitä kuvassa on ja kertoa, mistä kuvattava kohde löytyy.

Kun kuvat on katsottu, kerro, että jokainen lapsi saa valita sovitusta tiloista jonkin asian tai paikan ja ottaa siitä valokuvan. Auta lasta kuvaamisessa. Kuvataksa myös ulkona. Kerro myös, että lasten ottamista kuvista tehdään aarrekartta kopioimalla kaikki kuvat yhdelle paperille. Järjestä kuvaukset niin, että koko ryhmä on koko ajan läsnä. Vanhemmille lapsille jännitystä voi lisätä ottamalla kuvat lapsen kanssa kahden kesken, jolloin kukaan lapsista ei tiedä, minkä paikan tai asian toiset ovat kuvanneet. Kerro, että valokuva-seikkailu toteutetaan, kun aarrekartta on valmis.

Pane kaikkien kuvattujen paikkojen läheisyyteen jokin yllätys, esimerkiksi yksi kirjain jostakin päiväkodille tärkeästä sanasta. Anna jokaisen lapsen pitää vuorollaan karttaa. Etsikää yhdessä kuvien osoittamat paikat ja kirjoittakaa jokaisen kuvan alle se kirjain, joka paikasta löytyy. Miettikää yhdessä, mikä sana löytyneistä kirjaimista muodostuu.

Kukin lapsi voi etsiä kartassa olevat kohteet myös vanhempiensa kanssa omana päivänään. Kun vanhemmat tulevat hakemaan lastaan, anna perheen käyttöön kartta ja kynä sekä ohjeista heitä etsimään kuvat ja muodostamaan löytyneistä kirjaimista sana.

Työntekijät tutummiksi

10. Työntekijä kertoo itsestään

Taustaa: Päiväkodissa työskentelevät aikuiset ovat osa ryhmää. Lasten on helpompi tutustua, luottaa, turvata ja luoda suhde sellaiseen aikuiseen, joka kertoo itsestään hieman enemmän.

Tarvikkeet: Valokuvia, video-materiaalia, matkamuistoja, esineitä

Ohjeet: Lapset kuuntelevat mielellään kertomuksia työntekijöiden harrastuksista, lemmikkieläimistä, lempiruoasta, perheestä tai lomamatkoista. Tuo lapsille näytettäväksi kuvia itsellesi tärkeistä edellä mainituista asioista. Aikuisen ei tarvitse eikä pidäkään kertoa elämästään kaikkea, mutta pienillä tiedonmurusilla on suuri yhdistävä vaikutus.

Kerro lapsille myös omasta lapsuudestasi: lapsuudenaikaisista leluistasi, katsomistasi televisio-ohjelmista ja suosikkileikeistäsi.

Huom. Viettäköö päiväkodissa myös aikuisten syntymäpäiviä. Antakaa lasten valokuvata ryhmän aikuisia.

Leikkien ohjaaminen

Leikki on lapselle luontainen tapa toimia ja ajatella. Leikki harjaannuttaa sosiaalisia taitoja. Leikkiessään lapset käyvät lävitse tärkeitä asioita ja tutustuvat toisten ajatteluun ja toimintaan. He kommentoivat toistensa tekemistä ja puhetta ja matkivat toisiaan toteuttaen omia ideoitaan.

Leikkejä seuraamalla aikuinen saa tärkeää tietoa lapsiryhmän toiminnasta ja vertaissuhteista. Hän kykenee ennakkoimaan ja ohjaamaan myös niitä tilanteita, jotka saattavat johtaa riitaan ja kiusaamiseen. Aikuinen voi nähdä leikissä vallitsevia epäkohtia: sääntöjen muuntelua kesken leikin, roolien epätasaista jakamista tai sen, kuinka sääntöleikkien ja pelien alkuperäinen idea on kadonnut ja muuttunut niin, että leikkiin tai peliin on uusien leikkijöiden mahdollon päästää mukaan. Aikuisen mukanaolo auttaa niitä lapsia, jotka eivät pääse leikkeihin mukaan.

Aikuisen tehtävänä on myös auttaa leikkejä sujuvimiksi ja suojella leikkijöitä ulkoisilta häiriöiltä. Hän tietää ja näkee, milloin leikkiä tulee avata uusille leikkijöille ja milloin rauhoittaa vain jo mukana olevien leikiksi.

Leikeissään, puheessaan ja leluillaan lapset tuovat esille myös mediakokemuksiaan. Roolileikit, supersankarit ja televisio-ohjelmien oheistuotteet ovat pienten lasten arkipäivää. Media voi tarjota malleja ja aiheita ei-toivottuun käyttäytymiseen ja kielenkäyttöön, mutta myös mielekkääseen ja opettavaiseen yhdessä tekemiseen.

Kun aikuinen tietää, millainen media kiehtoo lasta, aikuinen pystyy paremmin suunnittelemaan toimintaa lapsen kannalta mielekkääksi ja myös ennalta ehkäisemään ei-toivottuja median vaikutuksia. Siksi aikuisen kannattaa tutustua lapsen mediamaailmaan.

Mukaan lasten mediamaailmaan

Kun hyödynnät mediaa, mieti tarkkaan, onko mediasisäilöissä jotakin, mikä saattaa pelottaa lapsia. Lapsi ei välttämättä erota, mikä esityksessä on totta ja mikä tarua. Päiväkodin naamiaisten päätteeksi jännittävän supersankarin on syytä riisuutua roolistaan lasten nähden, ettei kukaan jäisi pelon tai jännityksen valtaan. Pohtikaa yhdessä, mikä esimerkiksi luetussa sadussa tai nähdyssä videossa voisi olla totta ja mikä ei. Muista, että aikuista tarvitaan lasten leikeissä.

Ovi auki lasten mediamaailmaan

- Kirjaa muistiin lasten leikeissä ja puheissa esiintyviä mediaan liittyviä satuhahmoja, sanontoja, leikinaiheita ja oheistuotteiden nimiä.
- Kysy lasten mielipiteitä sankarihahmoista, leikkeihin vaikuttaneista televisio-ohjelmista ja leluista.
- Osoita välittämistä ja kiinnostusta lasten tekemisiin tutustumalla lasta kiehtoviin ohjelmiin, hahmoihin ja leluihin katsomalla televisiota, tutkimalla internetiä tai käymällä vaikkapa kirjastossa tai lelukaupassa.
- Opasta lapsia löytämään vaihtoehtoisia toimintamalleja. Toisen satuttamisen sijaan taisteluleikissä voi taistelukohtaukset piirtää paperille. Taistelukumppanit tai joukkueet ohjataan vetämään köyttä ja mitteleämään tarkkuusheitossa.
- Lopeta ja kiellä leikki, joka on haitallinen leikkijöilleen ja ympäristölleen ja jonka tapahtumia leikkijät eivät ole valmiita muuttamaan.
- Keskustele sopimattomista leikeistä ja niiden taustalla olevista vaikutteista leikkijöiden ja koko lapsiryhmän kanssa. Ota keskusteluun mukaan myös lasten vanhemmat.
- Kerro lasten vanhemmille laadituista leikkisäännöistä: mitä on kielletty ja miksi.
- Ehdota ja etsikää yhdessä vaihtoehtoisia leikkejä kiellettyjen tilalle. Auta niitä, jotka halusivat leikkiin mukaan, mutta jäivät leikin ulkopuolelle. Auta myös leikissä mukana olevia muovaamaan leikistä sellainen, että siinä on tilaa kaikille leikistä kiinnostuneille.
- Ohjaa lapsia leikkimään teemasta poikkeavia leikkejä, mahdollistaen myös sellaisten leikkijöiden osallistumisen, jotka eivät tiedä leikin alkuperäistä teemaa.
- Seuraa lasten luomia leikkejä: saat arvokasta tietoa lapsista, heidän maailmastaan ja mieltymyksistään.
- Ole läsnä, leiki mukana ja ohjaa aina tarvittaessa.



11. Sankarit puuttuvat kiusaamiseen

Taustaa: Pienet lapset eivät välttämättä osaa kertoa kiusaamisesta tai saattavat tietoisesti jättää kertomatta siitä. Lapsi saattaa ajatella, että hänen asemansa ryhmässä muuttuu, mikäli hän kertoo kiusaamisesta tai ilmiantaa kiusaajan. Lapsi voi epäillä, ettei aikuinen ymmärrä häntä ja hänen kokemustaan tai että hän tulee syytetyksi tapahtuneesta. Aikuiset saattavat edistää kiusaamista vähättelemällä kiusatuksi tulleen kokemuksia ja syyllistämällä häntä tapahtuneesta.

Aikuisten tehtävä on opettaa lapsia tunnistamaan kiusaaminen ja rohkaista heitä kertomaan kokemustaan kiusaamisesta. Aikuisten vastuulla on luoda ilmapiiri, jossa lapsen on helppo tulla kertomaan kiusaamisesta.

Monissa saduissa käsitellään kiusaamista. Usein opetuksena on kuitenkin se, että kiusatuksi tullut joutuu selviämään omin voimin tai esimerkiksi mielikuvitushahmonsa avulla. Tällaisetkin kertomukset ovat hyviä silloin, kun aikuinen johtaa keskustelua kertoen, että kiusaaminen on väärin ja on oikein hakea apua aikuisilta, jotka puuttuvat asiaan sekä auttavat kiusattua sekä kiusaajaa. Aikuisen on hyvä painottaa lapsille, että se on sankari, joka puolustaa toista ja tulee kertomaan kiusaamisesta aikuisille.

Tarvikkeet: *Santtu kiusaa* -kirja (Maikki Harjanne, Otava 2008) rooliasuja (kamera, videokamera)

Ohjeet: Lue lasten kanssa *Santtu kiusaa* -kirja. Keskustelkaa sen tapahtumista. Johdattele keskustelua niin, että lapsille jää selkeä käsitys siitä, että kiusaamisesta pitää kertoa aikuisille. Kerro myös, että aina kannattaa sopia asiat yhdessä ja että se, joka puolustaa toista, on sankari. Anteeksi pyytämisen ja antamisen taidot ovat tärkeitä.

Ohjeista lapset piirtämään kirjan tapahtumista. Videokuvataa lasten piirustukset yhteiseksi piirroselokuvasi (ks. vinkki 6). Vanhempien lasten kanssa aiheesta voi tehdä esimerkiksi neljän kuvan sarjakuvan: Santtu tulee syntymäpäiville, Santtu aiheuttaa harmia, aikuinen tulee selvittämään tilanteen, juhlat jatkuvat sovussa.

12. Muistipelikortit kiusaamisesta

Taustaa: Lasten rakastamien pelien avulla voi jakaa tietoa ja käsitellä vaikeita asioita.

Tarvikkeet: Paksua pahvia, liimaa, saksia, kyniä, valokuvia, tietokone kuvien muokkaamiseen ja tulostin kuvien tulostamiseen, esimerkkikortit liitteessä 1 (kopiokone)

Ohjeet: Pohdi lasten kanssa, mitä kiusaaminen on, missä ja miten sitä tapahtuu. Kirjaa ylös lasten ajatukset ja auta



lapsia kertomaan kiusaamisesta. Keskustelkaa myös hyvistä tavoista ja toisen ihmisen kohtaamisesta.

Liitteessä 1 on esimerkkipelikortit, joissa on piirrettyä toivottuja ja ei-toivottuja toisen ihmisen kohtaamistilanteita. Ota pelikorteista kahdet kopiot ja leikatkaa kortit irti.

Pelataa korteilla muistipeliä. Kun lapsi löytää parilliset kortit, keskustelkaa korteissa olevasta asiasta. Löytyneet korttiparit jätetään esille symboloimaan korttien asioiden olevan yhteisiä. Ne voi panna esimerkiksi kartongin tai muun vastaavan paperin päälle, ja siihen pitää kirjoittaa ryhmän nimi.

Piirtäkää itse lisää kortteja. Kuvia kortteihin voi etsiä yhdessä lasten kanssa esimerkiksi lehdistä tai osoitteesta <http://papunet.net/tietoa/kuvatyokalu/fi>. Hyvä pohja omille kuville tulee Kuvatyökalu-sivulla olevasta ruudukosta.

Variaatio: Tehkää muistipelikortit hyvistä tavoista ja toisen kohtaamisesta. Kuvatkaa itse. Papunetistä löytyy kuvia myös tähän aiheeseen.

13. Musiikkivideo

Taustaa: Musiikkia käytetään motivoitaessa lapsia liikkumaan, keskittymään, olemaan luovia ja rauhoittumaan. Musiikki vaikuttaa lapseen kokonaisvaltaisesti, aivan kuten media yleensä. Musiikkia ja muuta mediaa sisältävä toiminta innostaa lapsia.

Tarvikkeet: Erilaisia askartelumateriaaleja, popcornia, musiikkia (videokamera, web-kamera, kamerakännykkä, tarvittavat johdot kuvauslaitteen ja tietokoneen tai television välille)

Ohjeet: Perustakaa suosittu musiikkikappaleen innoittamana bändi, jossa on jokaiselle rooli ja tehtävä. Askarrelkaa kitaristeille kitarat paksusta pahvista, rumpaleille rummut pesuvadeista, laulajille mikrofonit paperirullista ja massapalloista. Etsikää soittajille ja tanssijoille laulun teemaan sopivat asusteet päiväkodista tai pyytäkää niitä lasten kotoa. Hankkikaa valomiehille toimivat taskulamput. Harjoitelkaa esiintymistä valitun musiikin tahtiin.

Bändi esiintyy toiselle lapsiryhmälle tai päiväkodin juhlassa. Videoikaa esitys ja katsokaa se popcornien kera.

14. Kaikki mukaan -laulukilpailu

Taustaa: Monet lapset seuraavat innostuneesti television lukuisia laulu- ja esiintymiskilpailuja. Näissä ohjelmissa kilpailijoiden taitoja ja ulkonäköä arvostellaan usein julkisesti ja epäasiallisesti. Tapa siirtyy helposti lasten leikkeihin. Päiväkodissa voi järjestää televisio-ohjelman ideoita mukailevia leikkejä, joissa ei ketään kiusata ja joihin kaikki pääsevät osallistumaan.

Tarvikkeet: Pahvia, kyniä, rooliasuja, taustamusiikkia (kamera, videokamera)

Ohjeet: Kerro lapsille, että leikitään "Kaikki mukaan" -televisio-ohjelmaa, jossa jokainen pääsee esiintymään haluamassaan roolissa. Leikissä tarvitaan kilpailijoita, tuomareita, kuvaajia, juontajia ja hurraavaa yleisöä. Etsi lasten kanssa kilpailijoille sopivat esiintymisasut

päiväkodin roolivaatteista tai pyydä niitä lasten kotoa. Kilpailijat esiintyvät pareittain tai isommissa ryhmissä. Askarrelkaa tuomareiden käyttöön positiivisia asioita sisältäviä kuvakortteja: lauloitte hyvin, hienot vaatteet, kiva kappale. Mainitse, että kaikenlaiset esiintyjät mahtuvat mukaan. Etsikää esityksiin sopivaa taustamusiikkia tai tehkää sitä yhdessä laulamalla ja soittamalla.

Esitykset voi videoida tai äänittää. Joku lapsista voi olla valokuvaaja, joka ottaa kuvia esiintymisen aikana oikealla kameralla tai leikkikameralla. Ota leikin päätteeksi ryhmäkuva kaikista leikissä mukana olleista, myös aikuisista.

Medialelut ja rooliasut

Lapset tuovat usein päiväkotiin tai kerhoon johonkin televisiosarjaan tai digitaaliseen peliin liittyviä leluja. Lelut ovat lapsille tärkeitä itsetunnon ja -ilmaisun välineitä. Ne ovat myös hyviä sosiaalisten taitojen, kuten kontaktinottamisen harjoittelun välineitä.

Jotkut lapset eivät halua olla huomion keskipisteenä. Päiväkotiin tuodun lelun välityksellä heillä on mahdollisuus saada tarvitsemaansa: kavereiden ja aikuisten huomiota sekä päästä leikkeihin mukaan. Kun lapsi samastuu mediahahmoon, hän voi tarkkailla maailmaa erilaisissa rooleissa. Parhaimmillaan tämä voi tukea hänen itseilmaisuaan, itsetuntoaan, suvaitsevaisuuttaan ja empatiakykyään sekä antaa kanavan käsitellä jotakin ahdistavaa asiaa.

Yhteiset leluleikit harjoittavat yhteistyötaitoja. Joskus jokin roolihahmo alkaa kahlita ja rajata lapsen leikkijä liikaa. Aikuisen apua tarvitaan, jos tiettyyn roolileikkiin vihkiytynyt leikkijä haluaisi määritellä yksin, kuinka leikki etenee, millaiset säännöt siinä vallitsevat ja mitä leluja saa käyttää. Aikuinen auttaa lasta ideoimaan erilaisia tapoja toteuttaa leikkiä ja avaamaan leikkiä niin, että muutkin voivat siihen liittyä.

15. Lorukortit mediahahmoista ja -leluista

Taustaa: Lorukorttien työstäminen on hyvä keino keskustella leluista: siitä, millaisilla leluilla kukin mieluiten leikkii ja kuinka leluista tulee pitää huolta. Vastuu on tärkeä sosiaalinen taito ja sitä voi harjoitella huolehtimalla omista ja yhteisistä tavaroista sekä oppimalla kunnioittamaan toisen omaa. Jokaiseen leluun kätkeytyy jokin käyttötarkoitus ja tarina. Kertokaa nämä tarinat lorukorteissa.

Tarvikkeet: Lasten omia leluja, kamera, pahvia, liimaa, saksa (tietokone, tulostin tai valokuvausliikkeessä teetetyt kuvat)

Ohjeet: Pyydä jokaista lasta tuomaan päiväkotiin joko yksi lelu tai lehtikuva hänen pitämästään mediahahmosta tai lelusta. Kuvatkaa lelut yksitellen. Tulostakaa kuvat. Askarrelkaa otetuista valokuvista ja tuoduista lehtikuvista lorukortit. Sepittäkää lasten kanssa jokaisesta kuvasta loru ja kirjoittakaa se kuvan taakse. Päälystykää kuvat kestävästi jatkuvaa käyttöä ja lukekaa loruja esimerkiksi ruokailemaan ryhdyttyessä.



16. Lelut eksyksissä -leikki

Taustaa: Tiettyyn tuoteperheeseen liittyvät lelut saattavat muokata leikkejä niin, että ne lapset, joilla ei ole samoja leluja tai jotka eivät seuraa kyseistä televisio-ohjelmaa, jäävät leikin ulkopuolelle. Aikuista tarvitaan ohjaamaan leluleikkejä ja näyttämään, että leluilla voi leikkiä muitakin kuin lelun teemaan liittyviä leikkejä.

Tarvikkeet: Kamera, leluja

Ohjeet: Kerro lapsille, että yhteisenä tehtävänä on pelastaa eksyneitä leluja. Keskustelkaa siitä, minkälaisiin paikkoihin lasten lelut voisivat eksyä: sängyn alle, kaapin taakse, lelulaatikon pohjimmaiseksi. Pyydä lapsia viemään lelunsa johonkin tällaiseen päiväkodissa olevaan paikkaan.

Valitse itsellesi yksi lelu ja kerro, että se johtaa lasten lelujen pelastusoperaatiota. Kysy ensimmäiseltä lapselta, mihin suuntaan pelastuspartion on edettävä, jotta hänen lelunsa löytyisi. Yhdistäkää tähän tuttu Polttaa, polttaa, kylmenee, kylmenee -leikki. Lelun löydyttyä lapsi voi halutessaan sepittää tarinan siitä, mitä leluille on tapahtunut ja kuinka se joutui kyseiseen paikkaan. Kannusta lasta kertomaan lelustaan ja jatkamaan mediatuotteen tarinaa.

Ota leikin päätteeksi ryhmäkuva kaikista pelastetuista leluista omistajineen. Laita kuva esille.

Media-aiheinen askartelu

Medialaitteita ja mediasta tuttuja leluja voi tehdä itse. Yhteiset ponnistelut ja kädestä pitäen auttaminen lähentävät ryhmän lapsia ja aikuisia. Työskentely onnistuu varmimmin, kun aikuinen toimii työnjohtajana, jakaa tehtäviä tasapuolisesti sekä auttaa lapsia ideoinnissa ja toteutuksessa.

17. Puukännykkä ja -kamera

Taustaa: Puupalikoista saadaan leikkeihin hienot ja yksilölliset kännykät, mikrofonit sekä kamerat.

Sopivaa materiaalia voi pyytää vanhemmilta, puusepänverstaalta, koulun puutyönopettajalta tai rautakapasta. Puun työstämisessä tarvitaan aikuisten ja lasten yhteistyötä.

Tarvikkeet: 4–5 cm leveää ja 2–3 cm paksua rimaa, saha, 6 mm paksuisia liimatappeja, porakone, halkaisijaltaan 6 mm oleva poranterä, liimaa, paksu puunkappale porausalustaksi, hiomapaperia reunojen käsittelyyn, liimapuristin kappaleen kiinnittämiseen työstämisen ajaksi

Ohjeet: Kiinnitä rima tukevasti ja sahaa siitä noin 8 cm pitkiä palikoita. Palikat voi hankkia valmiiksi määramittaan sahattuina.

Kännykkä: Ota puupalikka käteesi kuin se olisi kännykkä. Merkitse sen yläpään paikka antennille eli liimatapille. Kiinnitä kappale tukevasti porausalustaan ja poraa reikä. Liimaa tappi, ettei se irtoa ja ole vaarallinen pienemmille lapsille.

Kamera: Ota puupalikka käteen kuin se olisi kamera. Merkitse ja poraa palikan yhteen kulmaan tirkistysreikä. Poraa kameran päällimmäiseen sivuun reikä, johon laitetaan liimatappi laukaisunapiksi. Huolehdi, että tirkistysreikä ja laukaisunappi eivät tule samaan reunaan.

Pyydä lapsia ”tuunaamaan” kamerat ja kännykät maalaamalla tai koristelemalla. Valmiit laitteet kannattaa nimetä ja ottaa heti leikkeihin.

Variaatio: Hieno kamera tai kännykkä syntyy tyhjästä tulitikuaskista, muovailumassasta tai vaikka legopalikoista.

Huom. Pyydä lasten vanhempia avuksi askarteluun. Heillä voi olla tarvittavia työkaluja ja ideoita toiminnan toteuttamiseen. Useat MLL:n piirit ympäri maan organisoivat Kylämummi ja -vaari -toimintaa. Näistä vapaaehtoisista saattaa hyvinkin löytyä osaavia, avuliaita ja ideoivia henkilöitä. Tämänkaltaiset askartelut voi hyvin tehdä myös ulkona.

18. Pahvilaatikkotelevisio

Taustaa: Itse tehty televisio antaa mahdollisuuden nauttia omasta ja toisen ilmaisusta.

Tarvikkeet: Pahvilaatikko, maalaustarvikkeet, käsinuket tai muita sopivia leluja

Ohjeet: Tehkää suuresta pahvilaatikosta ryhmän yhteinen televisio. Maalata se iloisen väriseksi ja kiinnittää tarvittavat nappulat.

Esittää televisio-ohjelmaa käsinukkien, pehmolelujen, rauta-autojen ja itse tehtyjen pahvinukkien avulla. Keksikää omia ohjelmia ja mukaillaa lasten tuntemia televisio-ohjelmia. Huolehdi, että kaikki pääsevät esittämään haluamallaan tavalla. Esitellä television välityksellä myös leluvälelöt, päivän ohjelma, ruokalista ja päivän ulkoiluvarusteet.

Pahvilaatikosta saa kätevästi tietokoneen, kun yhdistää siihen itse tehdyn tai vanhan tietokoneen näppäimistön.

19. Lorukortit lasten valokuvista

Taustaa: Jokainen lapsi tarvitsee myönteistä palautetta itsestään ja toiminnastaan. Lorukorttien avulla lapset oppivat näkemään hyvää itsessään ja toisessa sekä pukemaan sen sanoiksi.

Tarvikkeet: Valokuva jokaisesta ryhmän lapsesta ja aikuisesta, pahvia, kyniä, kontaktimuovia (laminointikone)

Ohjeet: Kerro, että jokaisessa ihmisessä on paljon hyviä asioita, mutta niitä ei aina huomaa tai niistä ei kerrota ääneen. Sano jokaisesta lapsesta yksi mukava asia kuten esimerkiksi, että ”Pekalla on kauniit silmät” tai ”Pekka tykkää leikkiä autoilla” tai ”Pekka on hyvä kiipeilijä” tai ”Pekka on hyvä kaveri”. Tämän jälkeen pyydä ryhmäläisiä kertomaan lisää positiivisia asioita kyseisestä lapsesta. Kirjoita omat ja lasten kertomat asiat muistiin.

Liimaa jokaisen lapsen valokuva omalle pahvilleen. Kirjoita näin muodostuneiden kuvakorttien taakse kuvan henkilöstä kerrottuja positiivisia asioita. Kirjoita jokaisen korttiin yhtä monta asiaa. Laita päällystetyt kuvakortit lorupussiin ja käytä niitä ruoalle käydessä ja muissa yhteisissä hetkissä.

Huom. Lasten vanhemmat tarvitsevat ja kaipaavat myönteistä palautetta lapsestaan. Kyseinen kuvakortti sopii luettavaksi esimerkiksi vanhempainkustelun yhteydessä. Niitä voi käyttää myös silloin, kun vanhempainiltaan saapuneet vanhemmat esitellään toisilleen.



Tietokone lapsitoiminnassa

Päiväkodeissa on tietokoneita lasten käytössä erityisesti oppimispelien pelaamista varten. Pelaamisesta laaditut säännöt keskittyvät usein pelaajan ja pelaajien lukumäärään rajoittamiseen. Monesti aikuisen ainoaksi tehtäväksi jää vain näiden sääntöjen noudattamisen tarkkailu. Vaikka lapset osaisivat käyttää konetta ja pelata peliä itsenäisesti, aikuisen läsnäolo ja ohjaus pelitilanteissa on tärkeää. Aikuinen voi ehkäistä lasten välisiä konflikteja, mahdollistaa suuremman joukon osallistumisen tilanteeseen ja auttaa niitä lapsia, jotka menettävät helposti pelivuoronsa kyvykkäimmille pelaajille.

Kun lapset seuraavat toistensa pelaamista, kannustavat ja neuvovat toisiaan, he harjoittelevat vuorovaikutustaitoja. Pelaaminen voi olla koko ryhmän yhteinen pedagoginen tapahtuma sen sijaan, että tietokonetta käyttää aina vain sama pieni peliporukka.

Huom. Kokeilkaa, mitä tapahtuu, jos lapset antavat ohjeita aikuiselle, joka pelaa esimerkiksi *Pikku Kakkosen* sivuilta löytyvää muistipeliä osoitteessa <http://yle.fi/pikkukakkonen/vekarat/>

Tietokone sopii:

- apuvälineeksi tiedonetsintään, yhteydenpitoon ja oppimiseen
- videoiden, televisio-ohjelmien ja valokuvien katseluun
- kirjoittamisen ja piirtämisen harjoitteluun
- välineeksi lasten kotileikkeihin

20. Tietokoneanimaatio

Taustaa: Animaation tekeminen on palkitsevaa toimintaa ja siihen on kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua. Esimerkiksi lelut ja esineet voivat animaatioissa liikkua ilman, että ihminen näkyy kuvassa. Ponnistelut yhteisen hankkeen eteen lujittaa ryhmän yhteishenkeä.

Tarvikkeet: Tietokone, web-kamera (leluja, paperinukkeja, erilaisia esineitä, digikamera, taustamusiikkia)

Ohjeet: Osoitteessa <http://mediametka.fi> on lasten oma tarinatyökalu Metkula, jonka avulla animaation tekeminen on verrattain helppoa. Kokeile Metkulan toimintaa etukäteen. Lataa laajempi käyttöopas kohdasta ”ohjeet”. Näytä lapsille kyseisestä kohdasta löytyvä ”ohjeanimaatio”. Anna lasten testailla Metkulan mahdollisuuksia. Tehkää ryhmän yhteinen animaatio, johon kaikki saavat osallistua.

Ulko- ja liikuntaleikit

21. Valokuvaaja-leikki

Taustaa: Kamera sopii välineeksi myös ulkoleikkeihin. Oikean kameran tai leikkikameran etsimen lävitse on turvallista keskittyä katsomaan toista ihmistä sekä olla toisen katsomisen kohteena.

Tarvikkeet: Digikamera, leikkikamera

Ohjeet: Leikkikää valokuvaajaa esimerkiksi seuraavalla tavalla: Lapset liikkuvat vapaasti lähellä kuvaajaksi valittua leikkijää. Kuvaaja huutaa yhtäkkiä jonkin eläimen tai asian nimen ja toisten tehtävänä on jähmettyä paikoilleen ja esittää pyydettyä kohdetta. Kuvaaja tarkkailee leikkijöitä sormista tehdyn kameran lävitse ja ottaa kuvan siitä leikkijästä, joka liikahtaa tai muuttaa asentoaan. Kuvatusta henkilöstä tulee seuraava kuvaaja. Huolehdi, että jokainen lapsi on saanut olla sekä kuvattava että kuvaaja.

Ota leikin päätteeksi kaikista leikkijöistä ryhmäkuva kuvitteellisella kameralla. Leikissä voi käyttää myös oikeaa kameraa. (Ks. myös vinkki numero 17.)

22. Eri tapoja leikkiä valokuvapiiloa

Taustaa: Erilaiset piilo- ja piilotusleikit ovat aina suosittuja. Kameran avulla tuttuihin ja suosittuihin piilo- ja piilotusleikkeihin saadaan uusi näkökulma. Silloin leikkiin saadaan nekin, jotka ovat joko kyllästyneet perinteiseen leikkiin tai jääneet sen ulkopuolelle. Usein piilo-leikeissä nopeimmat ja vahvimmat valloittavat parhaat piilopaikat. Aikuinen voi auttaa tasavertaisempaan leikkiin jakamalla piilopaikat.

Tarvikkeet: Digikamera, piilotettava esine (esimerkiksi hiekkalelu)

Ohjeet: Varmista, että kameran akku on täyteen ladattu ja että kamerassa on päällä samanlaiset asetukset jokaiselle käyttäjälle.

1. Ohjeista leikkijöitä piilottamaan vuorollaan jonkin yhdessä sovittu esine määrätyle alueille ja ottaamaan kaksi kuvaa piilossa olevasta esineestä. Ensimmäinen kuva otetaan esimerkiksi kolmen askeleen päästä ja toinen viiden askeleen päästä esineestä. Sopivimmat kuvausasetukset löydät kokeilemalla. Kulje lapsen kanssa kuvausapulaisena. Pyydä kuvausvuorossa olevaa leikkijää esittämään ensimmäinen ottamansa valokuva muille leikkijöille. Kun kaikki ovat nähneet kuvan, lähtevät he etsimään piilotettua esinettä. Mikäli esine ei löydy ensimmäisen kuvan perusteella, kokoonnutaan yhdessä katsomaan toista valokuvaa, jossa on vihjeitä enemmän. Voit toteuttaa etsinnän myös niin, että etsijänä on yksi lapsi kerrallaan ja esineen löydyttyä hänestä tulee uusi piilottaja.
2. Leikkikää perinteistä piiloleikkiä, jossa yksi on etsijä ja muut menevät piiloon. Kuvaa jokainen lapsi piilossaan. Palaa näyttämään kuvia etsijälle. Pidä kameraa esillä, jotta etsijä voi palata katsomaan kuvia. Ota nuoremmille leikkijöille kuvia, joissa piilopaikkojen ympäristöä näkyy enemmän.

3. Kiertäkää yhdessä valokuvaamassa lasten suosimat ja osoittamat sisätilojen ja ulkoalueiden piilopaikat. Leikkikää leikkiä siten, että aikuinen jakaa lapsille piilopaikat näyttämällä kameran näytöltä jokaiselle kuvan jostakin piilopaikasta.

23. Medialelu-hippa

Taustaa: Lapsille suunnatuissa satukirjoissa, dvd-elokuviissa tai tietokonepeleissä on usein juonena hyvän ja pahan taistelu. Miltei poikkeuksetta hyvä voittaa, mutta päähenkilön on käytävä kamppailu yksin ilman auttajia. Eri laisissa hippaleikeissä toistuu sama teema: joku jahtaa ja muut yrittävät karkuun. Lasten sosiaalisia taitoja voi vahvistaa myös näissä leikeissä siten, että korostetaan toisen auttamista ja huomioonottamista.

Media-aiheisen välineen (esimerkiksi pehmolelu) mukaan tuominen leikkiin ulkoistaa kiinnittotajaroolin lelulle. Tällöin hipan pelottava ja luotaan poistoyöntävä rooli ei henkilöidy johonkin tiettyyn lapseen, jota saatettaisiin pilkata ja vältellä vielä leikin päättymisen jälkeenkin.

Tarvikkeet: Kaksi media-aiheista pehmolelua

Ohjeet: Keskustele lasten kanssa siitä, kuinka tärkeää on puolustaa ja auttaa toista. Kysele lapsilta, muistavatko he jonkin sadun tai elokuvan, jossa joku ihminen tai eläin auttaa toista. Kerro, että nyt leikitään hippaleikkiä, jossa toisen auttaminen on tärkeää.

Hippa yrittää saada kiinni kaikkia muita leikkijöitä. Hipalla on kädessään päiväkodista löytyvä ja johonkin mediaesitykseen liittyvä pehmolelu, esimerkiksi joku Muumilaakson asukkaista. Kun hippa koskettaa toista leikkijää tällä esineellä, leikkijä jähmettyy paikoilleen. Leikissä on mukana myös pelastaja. Pelastaja koskettaa jähmettyneitä leikkijöitä toisella muumihahmolla ja leikkijät pystyvät jälleen jatkamaan leikkiä. Hippa ottaa kiinni muita leikkijöitä, kunnes kaikki ovat jähmettyneet.

Leikin jännitystä lisää se, että hippa voi jähmettää myös pelastajan. Jos näin tapahtuu, pelastaja joutuu pudottamaan kädessään olevan lelun. Hippa ei saa koskea maassa olevaan pelastaja-leluun. Hippa voi halutessaan jäädä vartioimaan tuota lelua. Mikäli toinen leikkijä onnistuu vartioinnista huolimatta poimimaan tuon lelun, hänestä tulee uusi pelastaja. Vaihdelkaa leikkijöiden rooleja.

Keskustelkaa leikin jälkeen auttamisen tärkeydestä ja siitä, että kuka vain voi olla auttaja. Varmista myös, että lapset ymmärtävät leikin päättymisen ja ettei kukaan jää hippana siihen rooliin, jota muut eivät halua lähestyä.

Huom. Muokatkaa vanhoja leikkejä nimeämällä leikkijöiden roolit mediasta tutuilla hahmoilla. Esimerkiksi polttopallopelissä Muumipappa ja Muumimamma yrittävät pyydystää Hattivatteja.

Video leikin ja toiminnan ohjaamisessa

Lapsille sopivaa ja heitä innostavaa videomateriaalia on paljon ja sitä on helppo tehdä myös itse. Videon avulla voi avata keskustelua, kertoa tarinoita, nähdä omaa ja toisen toimintaa ja saada uusia ideoita yhteisiin leikkeihin. Useat videot käsittelevät yhdessä elämisen taitoja ja sekä hyviä tapoja. Ne sopivat lasten sosiaalisia taitoja vahvistamaan ja kiusaamista ehkäisevään työhön.

24. Muumit opettavat sosiaalisia taitoja

Taustaa: MLL on tuottanut Muumilaakson tarinoista tietokustantajan, jolla tuetaan koteja suvaitsevaisuus- ja tapakasvatuksessa. Tietokustantat sopivat erinomaisesti käytettäväksi lasten ryhmätöinnissä ja sosiaalisten taitojen harjoittelussa. Videot löytyvät osoitteesta www.mll.fi/kasvattajille/tapakasvatus/

Tarvikkeet: Muumi-tietokustantat, televisio tai tietokone, asiantuntijamateriaaleja ja -välineitä (rooliasuja, digikamera, videokamera)

Ohjeet: Katso etukäteen kaikki MLL:n tuottamat Muumi-tietokustantat. Tässä toimintavinkissä käsitellään auttamisesta kertovaa tietokustantavideoita.

Katsokaa Auttaminen-video ryhmän kanssa kahdeksan kertaa ja keskustelkaa sen herättämistä ajatuksista (esimerkiksi rooleista). Kerro lapsille, että valmistatte videon tapahtumiin perustuvan pienoisnäytelmän, johon kaikki pääsevät mukaan. Huolehdi, että jokainen pääsee vuorollaan esittämään haluamaansa hahmoa. Esitys voidaan esittää useita kertoja rooleja vaihdellen. Esityksen voi myös tallentaa videolle ja esittää naapuriryhmälle, vanhempainillalla tai yhteisessä juhlassa.

Jatkakaa teeman käsittelyä esimerkiksi piirtämällä, maalaamalla tai muovailemalla.

Esityksestä voi tehdä myös kuvakirjan. Tällöin valokuvata esityksen tärkeimmät tapahtumat. Liimata kuvia tapahtumajärjestyksessä vihkoon. Pyydä lapsia kertomaan, mitä kuvissa tapahtuu. Kirjoita lasten kertomukset kunkin kuvan alle.

Katsokaa ja käsitelkää kaikki Muumi-tietokustantat yksi aihe kerrallaan. Kaikki tietokustantat eivät sovellu sellaisenaan näyteltäviksi. Esimerkiksi Kiusaaminen-video saattaa näyteltynä vain lisätä toisten säikäyttelyä, ei vähentää sitä. Kiusaamisaiheen käsittelyä voi jatkaa piirtämällä videon tapahtumista.

Muista, että pienimmät lapset kiinnittävät enemmän huomiota videon kuvallisiin tapahtumiin kuin siihen, mistä tarinan hahmot puhuvat. Valitse siis heille mieluummin sellainen video, jossa puhe ja toiminta tukevat toisiaan.



25. Muumit apuna riitojen selvittämisessä

Taustaa: Riitatilanteissa tunteet hallitsevat ajattelua ja toimintaa. Silloin voi olla vaikea ottaa vastaan neuvoja ja ohjeita. Tilanteen selvittäminen saattaa onnistua paremmin kertomuksen tai videon avulla. Muumi-tietoiskuista saattaa löytyä riidanaiheeseen sopiva kertomus. (Ks. aiheesta enemmän vinkistä numero 24.)

Tarvikkeet: Muumi-tietoiskut, televisio tai tietokone (käsikoneja)

Ohjeet: Näytä Muumi-tietoiskuista riitatilanteen sopiva tietoisku. Keskustelkaa siitä yhdessä.

Kerro yleisesti ja nimiä mainitsematta siitä, kuinka kaikki ihmiset riitelevät joskus ja että riidat voi ja tulee sopia. Pyydä muita aikuisia mukaan esittämään joku lasten kesken juuri tapahtuneen riidan kaltainen tilanne tai Muumi-videolla tapahtunut tilanne esimerkiksi käsinukkien avulla. Lapset saavat kertoa esityksen aikana ehdotuksensa siitä, kuinka tilanne etenee. Lapsille annetaan mahdollisuus tulla itse ratkaisemaan riitatilanne nukkien avulla.

Kunnollinen näyttämö kruunaa esityksen. (Ks. lisää vinkki numero 18.)

lepohuoneesta. Kuvat kopioidaan vähintään A4-kokoon ja niitä näytetään, kun halutaan ohjata ja valmistaa lapsia tuleviin tapahtumiin.

Kiinnitä kuvat päiväkodin seinälle aikajärjestykseen. Käytä kuvia apuna aamupiirissä kertoessasi päivän tapahtumista. Ota kuvista erilleen ne, jotka kertovat meillä olevasta aamupiiristä ja ne, jotka kertovat siitä, mitä seuraavaksi tehdään. Näin lapselle konkretisoituu tämän hetken ja tulevan tapahtuman suhde.

Variaatio: Kuvista voi tehdä pelin. Sekoita kuvat ja auta lapsia palauttamaan ne takaisin oikeaan tapahtumajärjestykseen.

Huom. Havainnollisia kuvia löytyy lehdistä ja erilaisista internetin kuvapankeista, esimerkiksi Papunetistä.

27. Paperinukke opastaa pukeutumisessa

Taustaa: Pukeutumistilanteet voi aloittaa yhteisellä keskustelu- ja toimintahetkellä. Yhteisvoimin askarreltu ja yhteistuumin puettava piirroshahmo opastaa pukeutumisessa ja tarjoaa uudenlaisia sisältöjä pukeutumistilanteeseen.

Tarvikkeet: Lapsille sopivia aikakauslehtiä tai vaatemainoksia, saksia, liimaa, pahvia, sinitarraa, kontaktimuovia (kamera, tietokone ja tulostin)

Ohjeet: Kerro lapsille kulloinkin tarvittavista asusteista aikakauslehtien tai mainosten kuvien välityksellä. Ohjeista lapset etsimään lehdistä ja mainoksista kuvia lastenvaatteista: hattuja, käsineitä, kurahousuja, kumisaappaita. Liimatkaa ne tukevalle pahville. Päälystää kontaktimuovilla ja leikatkaa irti ääri viivojaan myöten. Piirtäkää ja askarrelkaa tai leikatkaa lehdestä kuva lapsesta tai esimerkiksi nallekarhusta. Päälystää sekin kontaktimuovilla ja kiinnittäkää pukeutumistilan seinälle. Pukekaa kuvan päälle (sinitarralla kiinnittämällä) kulloinkin ulkona tarvittavien vaatteiden kuvat.

Sujuva arki, sujuvat leikit

26. Kuvat päivärytmiä hahmottamassa

Taustaa: Päiväkoti- tai kerhopäivän päivittäisistä tapahtumista otetut valokuvat auttavat lasta hahmottamaan päivärytmiä. Ne toimivat monipuolisina keskustelun ja opetuksen välineinä.

Tarvikkeet: Digikamera, tietokone ja tulostin, kontaktimuovia, piirustustarvikkeita

Ohjeet: Ottakaa valokuvia päiväkodin keskeisimmistä toiminnoista ja paikoista: pihan leikkivälineistä, ulk välävarastosta, wc:stä, ruokapöydästä astioineen,

Variaatio: Tehkää erilaisia asusteita esittävät kuvakortit piirtämällä, lehtikuvista, valokuvaamalla päiväkodin vaihtovaatteita tai käyttämällä Papunetin kuvatyökaluja osoitteessa <http://papunet.net/tietoa/kuvatyokalu/fi>. Asusteet löytyvät ”selaa kuvia” -välilehdeltä. Ennen puheutumistilannetta etsikää kulloinkin tarvittavia asusteita esittävät kortit kaikkien asustekorttien joukosta. Laittakaa ne esille kaikkien nähtäväksi.

28. Ideoita leikkeihin -kansio

Taustaa: Ota kuvia hyvin sujuvista leikeistä, onnistuneista rakennelmista ja majoista. Pane kuvat erilliseen ideointileikkeihin -kansioon. Ota kansio esille silloin, kun spon- taaneja leikkejä ei tunnu syntyvän ja lapset tarvitsevat apua yhteisleikkien alkuun.

Tarvikkeet: Kamera, valokuvakansio, kyniä

Ohjeet: Ideointileikkeihin -kansion tekeminen vaatii suunnitelmallisuutta. Keskustele lapsiryhmän kanssa siitä, mitkä leikit ja puuhut ovat lasten mielestä mukavia. Kirjaa ehdotukset muistiin. Myös työntekijät kirjaavat samaan listaan kokemuksiaan sujuvista leikeistä. Pitäkää päiväkodin kamera toimintavalmiina. Digikameraan voi hankkia erillisen muistikortin tätä varten eli siihen tallennetaan vain ideointileikkeihin tulevia otoksia.

Kuvatkaa leikkejä, pelejä, maja- sekä legorakennelmia niin, että kuvissa näkyy enemmän leikin idea kuin leikkivät henkilöt. Kerää kansioon kuvia myös ulkoleikeistä. Usein vain joku aikuisista tai lapsista osaa jonkin leikin säännöt. Sääntöleikkien vaiheet voi valokuvata. Kuvat ja niihin liitetty kirjallinen toimintaohje tuovat leikin säännöt kaikkien leikkijöiden ja leikinhajajien ulottuville.

Sukellus äänimaailmaan

Jotkut lapset eivät halua tai saa tulla kuvatuksi. Äänittäminen tarjoaa heillekin osallistumismahdollisuuden. Erilaisiin äänimaailmiin tutustuminen harjaannuttaa kuuntelemisen ja kuulluksi tulemisen taitoja. Yhdessä hiljentymisen ja hiljaisuuden sietäminen ovat arvokkaita ryhmässä toimimisen taitoja.

29. Eläintarha-kuunnelma

Taustaa: Kaikki lapset eivät halua esiintyä ja olla esillä. Puhe- roolissa toimimisen tai yksin esilläolon sijaan lapsi voi olla esimerkiksi jonkin satuhahmon tai eläimen roolissa. Se sopii kaikille ja kaikenikäisille.

Tarvikkeet: Äänityslaitte, esimerkiksi sanelukone tai kännyk- kä (mikrofonilla varustettu tietokone)

Ohjeet: Kerro lapsille, että olette eläintarhassa ja jokainen lapsi saa olla jokin eläin. Samoja eläimiä voi olla useita. Näytä tarvittaessa eläinten kuvia tai eläinaiheisia pe- likortteja ja rajaa näin lajien lukumäärää. Samalla autat lapsia eläinhahmonsa valinnassa. Ohjaa lapset istumaan lattialle niin, että samaa eläintä esittävät ovat viere- käin. Jatka kertoen, että tulet vierailulle eläintarhaan ja tutustut kaikkiin eläimiin. Kerro, että eläintarhassa käyn- ti äänitetään ja äänite kuunnellaan yhdessä seikkailun

päätteeksi. Kerro myös, että vain ne eläimet aloitta- vat ääntelyn, joiden eteen pysähdyt ja joita jätät hetke- si katsomaan. Kun jatkat matkaasi, eläimet lopettavat ääntelyn. Jatkakaa tarinaa niin kauan, kunnes jokaisen eläimen luona on käyty.

Tarinaa voi helposti yhdistää esimerkiksi lipun- myyjiä, joiden kanssa keskustellaan lipun ostamisesta. Matkalla voi tavata myös eläintenhoitajia sekä käydä ostamassa kioskilta jäätelöä. Myös nämä keskustelut äänitetään.

Tehkää kuunnelmasta erilaisia muunnoksia. Kuun- nelma voi kertoa perheen vierailusta eläintarhas- sa. Äänitys aloitetaan siitä, kun perhe lähtee kotoaan eläintarhaan ja kotona keskustellaan tulevasta retkes- tä. Auton ovet paukahtavat kiinni, auto käynnistetään ja perhe huristelee eläintarhaan. Tehkää auton äänet itse äänittelemällä, nauhoittamalla tai etsikää ääniefek- tejä esimerkiksi osoitteesta www.findsounds.com/. Hakekaa ulkoa pesuvadillinen hiekkaa ja äänittäkää kä- velyääniä. Eläintarhassa aikuinen ja lapset ihmettelevät eläimiä yhdessä. Myös ulkona voi äänittää. Tällöin ää- nitteen taustalle tallentuu tuulen huminaa ja muita ym- päristön ääniä. Hyvä äänityspaikka on lähimetsä, jonne liikenteen äänet eivät kuulu liian voimakkaasti.

30. Ääniseikkailu

Taustaa: Lapsi tutustuu ympäristöönsä tarkkaillen, etsien ja tunnistuen ääniä ja äänilähteitä. Monet lapset pel- käävät outoja tai kovia ääniä. Lasta voi auttaa hallitse- maan ja voittamaan pelkojaan kertomalla, miten kovilta ääniltä voi suojautua ja näyttämällä, että kaikkiin ou- doiltakin kuulostaviin ääniin on jokin tavallinen syy.

Uusiin ja jännittäviin asioihin on turvallista tutustua ai- kuksen kanssa yhdessä. Aikuksen tehtävänä on auttaa ja suojella lasta, ei lisätä jännitystä tai pelkoja. Karaisemi- nen ei nopeuta lapsen kehitystä.

Tarvikkeet: Äänityslaitte, sanelukone, kännykkä, esineitä, joista tulee erilaisia ääniä

Ohjeet: Äänitää ennakkoon joitakin päiväkodista tuttuja ää- niä: ulko-oven avaamista ja sulkeutumista, wc:n ää- niä, keittiövälineiden kolinaa, portaissa kävelyä, pianon ääntä, työntekijöiden puhetta. Keskustele lasten kans- sa erilaisista äänistä (kovista ja hiljaisista; koneen tai muiden esineiden, eläinten tai ihmisten äänistä). Pyydä kaikkia sulkemaan silmänsä ja kuuntelemaan hiljaa, mi- tä ääniä kuuluu. Avatkaa silmät ja keskustelkaa kuulluis- ta äänistä.

Pyydä lapsia sulkemaan jälleen silmänsä. Esitä en- simmäinen ennakkoon äänittämistäsi ääninäytteistä. Pyydä lapsia avaamaan silmänsä ja arvaamaan, mistä ääni on peräisin. Lähtekää yhdessä etsimään se paikka, jossa ääninäyte on äänitetty. Kun paikka löytyy, kuun- nelkaa seuraava ääninäyte ja jatkakaa etsintöjä. Seik- kailun päätteeksi jokainen lapsi saa vuorollaan äänittää haluamansa ääninäytteen. Kuunnelkaa kaikki äänitteet yhdessä.

Variaatio: Äänitää lasten vapaata leikkiä. Kuunnelkaa ää- nitystä ja arvailkaa, mistä ääni oli peräisin, kuka oli ää- nessä ja mitä leikissä äänityshetkellä tapahtui.



Kasvatuskumppanuuden tukeminen

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti kuulluksi, nähdyksi, ymmärretyksi ja tuetuksi. Kasvatuskumppanuus on kasvatusyhteistyötä, jonka tasavertaisina osapuolina ovat lasten vanhemmat ja päiväkodin henkilöstö. Tämän yhteistyön tärkein tehtävä on tukea lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista. Sujuva kumppanuus edellyttää tietoista sitoutumista yhteistyöhön sekä keskinäistä kunnioitusta ja luottamusta.

Median avulla voi monin tavoin tukea kasvatuskumppanuutta. Mediavälineet ja -sisällöt tekevät lapsen toimintaa ja ajattelua näkyvämmäksi. Samalla jaetaan tietoa ja osaamista päiväkodin, kodin ja perheiden välillä ja sekä saadaan vanhemmat mukaan päiväkodin arkeen ja juhlaan.

Kun perheet tietävät päivähoidon sisällöstä ja tavoitteista sekä pystyvät vaikuttamaan niihin, kasvatuskumppanuus vahvistuu. Tämä vaikuttaa lapseenkin: hänen turvallisuuden tunteensa lisääntyy ja hän pystyy luottamaan siihen, että häntä hoitavat aikuiset haluavat hänen parastaan. Sujuva kasvatuskumppanuus auttaa lasta sosiaalisten taitojen kehittämisessä ja ehkäisee tehokkaasti kiusaamista.

Vanhempien ja henkilökunnan päivittäiset kohtaamiset eivät usein riitä kaiken tarvittavan tiedon välittämiseen. Median eri sovelluksilla yhteydenpitoa ja tiedonjakoa voi lisätä ja helpottaa: tekstiviesteillä, puheluilla, sähköpostilla ja netisivujen käytöllä voi myös syventää perheiden välistä tutustumista ja kommunikointia.

Päiväkodista kotiin

31. Lainaksi kotiin

Taustaa: Päiväkodissa kuvattujen valokuvien, videoiden tai muiden mediaesitysten avulla vanhemmat pääsevät osalliseksi päiväkodin tapahtumista.

Tarvikkeet: Ks. ohjeet.

Ohjeet: Lähetä päiväkodin lehti, esittelyvideo, lapsen perehdytyskansio tai esimerkiksi päiväkodin sääntökansio vierailulle vuorolleen jokaisen lapsen kotiin. Tällöin perheellä on mahdollisuus tutustua siihen rauhassa.

32. CD-levy lahjaksi

Taustaa: Mediaa voi hyödyntää perheenjäseniä muistettaessa. Yhteisen vanhemmille suunnatun projektin työttäminen lujittaa lapsiryhmän yhteishenkeä ja tukee päiväkodin ja kotien vuorovaikutusta.

Tarvikkeet: Sanelukone tai muu tallennuslaite, tietokone, tyhjiä cd-levyjä, tarvittavat johdot äänityslaitteen ja tietokoneen välille (mikrofoni, Audacity-ohjelma)

Ohjeet: Äänit lasten laulamia lauluja ja sepittämiä kertomuksia. Siirrä äänitykset tietokoneelle tarvittavan johdon välityksellä. Kännykällä äänitetyn materiaalin voi laitteesta riippuen siirtää langattomasti tietokoneelle. Tallenna äänitteet omaan kansioonsa, josta ne ovat helpposti valittavissa ja kopioitavissa cd-levylle.

Tietokoneella voi myös äänittää. Käytä Windowsin apuohjelmista löytyvää ääninauhuria tai asenna internetistä ilmaiseksi saatava Audacity-ohjelma tietokoneeseen. Liitä mikrofoni, lue ohjeet ja äänitä. Tallenna ja kopioi äänitykset cd:lle. Antakaa cd:t äitien- tai isänpäivälahjaksi tai ilahduttakaa myös isovanhempia.

33. Työvuoroesittely

Taustaa: Valokuvat kertovat lapsen päiväkulusta ja työvuoroissa olevista henkilöistä. Esillä oleva kuva kannustaa lapsia harjoittelemaan tärkeää keskustelutaitoa.

Tarvikkeet: Valokuvia, kiinnitystarvikkeita, paperia, kyniä

Ohjeet: Laita työvuoroissa olevista työntekijöistä päiväkodin ilmoitustaululle valokuvat: kuka on aamuvuorossa, kuka nukuttaa, kuka herättää ja kuka on iltavuorossa. Ilmoitustaululle voi laittaa myös ruoka-apulaisen tai järjestäjänä toimivien lasten kuvat.

Esittely erityisesti usein päiväkodissa työskentelevät sijaiset ilmoitustaululla. Esittelyn avulla lasten vanhemmat näkevät millainen henkilö on sijaisena ja osaavat kertoa hänestä lapselleen. Pyydä sijaista tuomaan mukanaan oma valokuva ja askartelemaan esittely yhdessä lasten kanssa. Näin lapset ja sijainen tutustuvat toisiinsa luontevasti ja sijainen saa itselleen tärkeän työkalun työhönsä.

34. Tullaan tutummiksi valokuvien avulla

Taustaa: Lapset odottavat ja toivovat, että uusi työntekijä tai sijainen tutustuisi heihin yksilöinä mahdollisimman pian. Lapsista otetut valokuvat, joissa on myös lasten nimet, nopeuttavat uuden työntekijän ja lapsen välisen suhteen syntymistä ja kehittymistä.

Nimillä varustettu koko ryhmän valokuva auttaa lasten vanhempia tutustumaan ryhmän muihin lapsiin. Kun vanhemmat tuntevat myös lapsensa kavereita, se lisää perheen ja koko päiväkotiyhteisön yhteenkuuluvuudentunnetta.

Tarvikkeet: Pahvia, valokuvia, kyniä, kopiokone (tietokone, tulostin)

Ohjeet: Kopioi lasten kasvokuvat yhdelle A4-kokoiselle pahville. Kirjoita kuvien yhteyteen lapsen etunimi, ikä ja esimerkiksi ruoka-aineallergiat. Kuvan yhteyteen voi kirjata myös muutaman lapselle tärkeän asian, kuten lempiruuan, -värin tai suosikkileikin. Monisteen avulla uuden työntekijän tai sijaisen on helpompi tunnistaa lapset ja tutustua heihin.

Muista, ettei sijainen saa kopioida itselleen tai viedä mukanaan tämänkaltaisia lasten tietoja sisältäviä materiaaleja. Niitä ei myös saa olla yleisesti esillä.

Huom. Valokuvamoniste toimii hyvin myös läsnäololistana. Päällystä moniste kontaktimuovilla ja merkitkää läsnäolijat siihen kynällä, jonka jäljen voi pyyhkiä pois. Ajantasainen lista läsnäolijoista on myös turvallisuusasia: esimerkiksi valokuva nopeuttaa ja helpottaa sovitulta alueelta poistuneen lapsen etsimistä ja löytymistä.

Kotoa päiväkotiin

Lapset tuovat päiväkotiin itselleen tärkeitä asioita: leluja, unikavereita sekä leikkien aiheita. Kun hoitopaikkaan tuotavista leluista laaditaan rajoituksia, lasten ja vanhempien mielipidettä kannattaa kuunnella. Rajoitukset on syytä perustella niin lapsille kuin heidän vanhemmilleen. Samalla kannattaa myös pohtia, kohtelevatko rajoitukset kaikkia lapsia tasa-arvoisesti.

35. Omavihko

Taustaa: Yhdessä vanhempien kanssa toteutettu Omavihko on lapsen esittelyvihko. Se vahvistaa kasvatuskumppanuutta ja on monipuolinen väline päivittäisissä ohjaus-tilanteissa, lapsen itseilmaisun tukena ja erilaisuuden kohtaamisen harjoittelussa. Myös työntekijät voivat tehdä Omavihkon.

Tarvikkeet: Vihko tai paperia, kyniä, liimaa, saksia, valokuvia (tietokone, printteri)

Ohjeet: Tee jokaiselle lapselle Omavihko yhteistyössä vanhempien kanssa. Kirjoita tai kopioi vihkoon kaikille lapsille yhteiset kysymykset (esimerkiksi lapsen perheenjäsenistä, lemmikeistä, lempiruoasta, -väristä ja -leikistä). Pyydä vanhempia liimaamaan vihkoon lapselleen tärkeitä henkilöiden ja mahdollisten lemmikkieläinten kuvia ja niiden nimet. Ohjeista vanhempia haastattelemaan lapsiaan ja kirjoittamaan heidän kertomuksensa vihkoon. Kaikille yhteisten aiheiden lisäksi jokainen lapsi saa liittää vihkoonsa haluamaansa sisältöä.

Käytä vihkoa esimerkiksi päivänsankarin esittelemiseen syntymäpäivien vieton yhteydessä. Lue ruokailua odoteltaessa kertomuksia lasten lempiruuuista ja avaa keskustelua niistä. Ota vihko esille koti-ikävän yllättäessä.

Työntekijät tekevät itsestään vastaavanlaiset Omavihkot. Vihkoa käytetään, kun tutustutaan lapsiryhmään ja halutaan luoda yhteenkuuluvuudentunnetta: onhan aikuinenkin osa ryhmää. Vihko on hyvä esittelyn väline myös vanhempainilloissa.

36. Maskotin vierailu

Taustaa: Lapsiryhmällä saattaa olla jokin yhteinen maskotti. Olemassa olevan tai tätä vinkkiä varten nimetyn maskotin vierailu jokaisen lapsen kotona on lapsiryhmää ja heidän perheitään yhdistävää toimintaa.

Tarvikkeet: Maskotti (esimerkiksi pehmolelu), kovakantinen vihko

Ohjeet: Kerro lapsille, että ryhmän maskotti haluaa vierailullaan jokaisen lapsen ja työntekijän kotona. Kerro myös, että se jonka luona maskotti on vierailulla, saa kertoa maskotin mukana kulkevaan reissuvihkoon kertomuksen maskotin vierailusta. Kun maskotti palaa vierailultaan kerhoon tai päiväkotiin, lue uusin kertomus koko ryhmälle ja näytä mahdolliset vierailusta kertovat valokuvat.

Ohjeista perheitä maskotin vierailun varalle kertoen, että maskotti viiptyy perheessä sovitun ajan. Kerro, että reissuvihkoon voi sanallisten kertomusten lisäksi piirtää ja liimata vierailusta kertovia valokuvia. Selvitä perheille myös, että jokainen perhe saa itse päättää, mitä vierailusta haluaa kertoa ja että maskotti voi sovittaessa

lähteä perheen mukana vaikka mummolaan tai lomamatkalle.

Kerro perheille, että maskotti tulee uudelle vierailulle käytyään ensin jokaisen lapsen kotona. Tämä uusinavierailu mahdollistaa sen, että jokainen perhe saa mahdollisuuden lukea maskotin seikkailuista.

Tee maskotin vierailuista jatkuva perinne. Kahden ensimmäisen kierroksen jälkeen maskotti voi lähteä vierailuille harvemmin. Anna maskotti ja reissuvihko uuden lapsen kotiin mahdollisesti jo ennen varsinaisen hoidon alkamista. Maskotin kautta uusi perhe saa mahdollisuuden tutustua lapsen hoitokavereihin ja heidän perheisiinsä, sekä kertoa myös itsestään.

Kasvattajat yhdessä

Kasvattajat voivat auttaa toisiaan jakamalla tietoa hyväksi ja huonoksi havaitsemistaan lapsille suunnatuista mediaesityksistä, leluista sekä peleistä. Vanhemmat voivat tukea päiväkodin toimintaa antamalla aikaansa, tietoaan ja taitojaan päiväkodin hyödyksi.

37. Medialista

Taustaa: Vanhemmat ovat lastensa mediakäytön asiantuntijoita. Siksi heidän tietoaan ja kokemuksiaan kannattaa kerätä, jakaa ja hyödyntää. Jatkuva ajantasaisen tiedon jakaminen lujittaa ja pitää yllä kasvatuskumppanuutta.

Tarvikkeet: Lista päiväkodin seinälle, kyniä



Ohjeet: Kiinnitä päiväkodin seinälle (ilmoitustaululle, tuulikaappiin tai muuhun sopivaan paikkaan) lista, johon ohjeistat vanhempia kirjoittamaan hyviä lastenlaulujen, kirjojen, televisio-ohjelmien sekä dvd-elokuvien nimiä. Pyydä heitä kirjoittamaan muutama sana niiden teemoista. Kopioi lista aika ajoin ja jaa kaikille perheille. Tehkää päiväkodissa kirjalistoja kirjaamalla päiväkodissa luetut kirjat ja niissä käsiteltävät teemat.

38. Hyödynnä vanhempien osaamista

Taustaa: Pyydä vanhempia valokuvaamaan, videoimaan, saduttamaan tai vaikka äänittämään lasten leikkejä ja esityksiä. Puuttuvia välineitä voi lainata toisilta perheiltä tai päiväkodista.

Vanhemmat edistävät mielellään lastensa hyödyksi ja iloksi järjestettävää toimintaa. Osallistumalla toimintaan he myös viestivät lapsilleen välittävänsä päiväkodista ja sen lapsista.

Tarvikkeet: Kysely vanhemmille (liite 3)

Ohjeet: Laadi ja jaa lasten vanhemmille kysely, jossa tiedustellaan, voivatko vanhemmat osallistua lasten esitysten taltiointiin ja editointiin. Kyselyssä nimetään useita tehtäviä, joita vanhemmat voivat toteuttaa. Samalla kartoitetaan, kuka voi dokumentoida esimerkiksi kevätjuhlia tai kevätretkeä. Esimerkki kyselypohjasta liitteenä (liite 3).

Esimerkkejä kyselyn hyödyntämisestä:

- Lasten vanhemmat dokumentointiapuna: Pyydä jotakuta vanhempaa dokumentoimaan päiväkodin toimintaa: kuvaamaan, äänittämään, kirjoittamaan.
- Päiväkodin oma blogi: Internetissä on lukuisia helpokäyttöisiä ja maksuttomia blogialustoja päiväkodin blogin perustamiseen. Lasten vanhemmista todennäköisesti joku voi auttaa blogin perustamisessa, ylläpidossa sekä työntekijöiden blogiin perehdyttämisessä. (Ks. vinkki numero 44.)
- Vanhempien yhteystietojen jakaminen: Pyydä lupa lasten vanhemmilta heidän sähköpostiosoitteidensa jakamiseen. Kerää, jaa ja ylläpidä lasten vanhempien ajantasaista yhteystietoluetteloa (sähköpostiosoite, puhelinnumero). Kaikille vanhemmille jaetut yhteistiedot ovat hyödyksi esimerkiksi kyläilyistä sovittaessa sekä syntymäpäiväkutsuja lähetettäessä.

39. Sähköiset syntymäpäiväkutsut

Taustaa: Lasten lokeroihin jaettavat syntymäpäivä- ja kyläilykutsut aiheuttavat päiväkodeissa usein ikäviä tilanteita. Kutsuja voidaan jakaa korostuneen näyttävästi vain harvoille ja valituille lapsille. Ne lapset, jotka jäävät tai jätetään ilman kutsua, pahoittavat mielensä ja kokevat jäävänsä osattomiksi sekä ulkopuolisiksi. Lapset saavat myös painostaa toisiaan uhkaamalla syntymäpäiviltä poisjättämisellä. Tällaisten käytäntöjen salliminen heikentää ryhmän toimintaa sekä yhteenkuuluvuudentunnetta. Toisen tarkoituksellinen ulkopuoliseksi tekeminen, uhkailu tai painostaminen on kiusaamista.

Tarvikkeet: Ks. ohjeet.

Ohjeet: Pyydä lupa lasten vanhemmilta heidän sähköpostiosoitteidensa jakamiseen lapsiryhmän kaikille vanhem-

mille, jotta syntymäpäiväkutsut ja kyläilyistä sopimiset voi hoitaa vanhempien kesken sähköpostitse. Pidä yllä ajantasaista listaa. Tämän tehtävän voi antaa myös jollekin vanhemmalle.

40. Uudet valokuvat nopeasti esille

Taustaa: Valokuvien ottamishetkestä paperikuvien valmistamiseen saattaa mennä pitkään aika. Digitaalisilla laitteilla voi katsoa ja esittää saman päivän aikana otettuja valokuvia.

Tarvikkeet: Digitaalinen valokuvakehys, joka on kytkettävissä johdon välityksellä digikameraan tai johon kameran muistikortti on suoraan liitettävissä (kuvan katseluohjelmalla varustettu kannettava tietokone, televisio tai videotykki)

Ohjeet: Näytä päivän aikana otettuja valokuvia vanhemmille sopivan laitteen avulla (ks. tarvikkeet). Näytä kuvat yksi kerrallaan, katkeamattomana esityksenä. Si joita laite tilaan, jossa lapsi voi katsoa kuvia yhdessä vanhempansa kanssa ja keskustella päivän tapahtumista ennen kotiinlähtöä.

Aseta valokuvakehys tilaan, jossa lapset voivat katsoa kuvia esimerkiksi päiväunilta herättyään tai toiminnan alkua odotellessaan.

Vanhempainillat ja -keskustelut

41. Lasten ääni vanhempainillassa

Taustaa: Median avulla lapsilla on mahdollisuus saada mielipiteensä ja ajatuksensa kuuluviin myös aikuisten välisissä keskusteluissa. Lapsia voi haastatella valitusta teemasta tai lapset voivat kertoa heitä ajatteluttavista asioista äänitteiden, videon, valokuvien tai keksityn sadun välityksellä.

Tarvikkeet: Muumi-tietoiskut (ks. sivu 19), piirustuspaperia, kyniä (äänityslaite)

Ohjeet: Katso Muumi-tietoiskut etukäteen ja valitse niistä yksi ajankohtainen tai tulevan vanhempainillan aiheeseen sopiva tietoisku. Näytä valittu video lapsille. Kerro heille, että vanhemmat näkevät saman videon vanhempainillassa. Pyydä lapsia piirtämään videon herättämistä ajatuksista. Kirjoita piirustuksiin sanasta sanaan se, mitä lapsi piirustuksestaan kertoo.

Kerro vanhempainiltakutsussa lasten ennakkoon käsittelemästä videosta ja sen aiheesta. Katsokaa vanhempainillassa sama video ja keskustelkaa. Näytä lasten piirrokset aikuisille. Pyydä myös vanhempia piirtämään näkemänsä pohjalta ja kirjoittamaan piirustukseen, mitä siinä tapahtuu. Näytä aikuisten piirustukset lapsille päiväkodissa.

Variaatio: Haastattele videon katsomisen jälkeen lapsia. Äänitä haastattelu, ja kuunnelkaa se lasten kanssa yhdessä. Kysy lapsilta lupa nauhoituksen esittämiseen vanhempainillassa. Vastavuoroisesti haastattele vanhempia videon herättämistä ajatuksista. Kuunnelkaa vanhempien haastattelu lasten kanssa.



42. Vanhempainilta mediakasvatuksesta

Taustaa: Vanhempainilloissa voi pohtia mediaan liittyviä yhteisiä sääntöjä. Siellä voi jakaa kodeissa hyviksi havaittuja mediakäytänteitä. Illan aikana on hyvä kertoa ja keskustella siitä, mikä rooli medialla on päiväkodissa.

Ohjeet: Aloita kodin ja päivähoidon mediakasvatustyhteistyö järjestämällä aiheesta vanhempainilta. Mediakasvatuksesta puhuminen, lasten mediamaailmaan tutustuminen ja yhteisistä käytänteistä sopiminen ehkäisevät kiusaamistilanteiden syntymistä. Illoissa voidaan tehdä yhteisiä sopimuksia lasten mediakäytöstä ja pohtia esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Suljetaanko medialaitteet tiettyinä yhteisesti sovittuna aikana, jotta seuraavana aamuna on helpompi herätä? Voiko tehdä sopimuksen siitä, ettei riitaa ja kiusaamista edistäviä ohjelmia katsota eikä väkivaltaisia pelejä pelata? Voisivatko aikuiset myös kannustaa toisiaan osallistumaan lastensa median käyttöön?

Pyydä iltaan alustajaksi pienten lasten mediakasvatuksen asiantuntija esimerkiksi lähimmästä MLL:n piiri toimistosta. Jos tähän ei ole mahdollisuutta, vanhempainillan järjestäminen onnistuu myös omin voimin. Aihetta voi lähestyä ikäkausinäkökulmasta tutustumalla MLL:n Vanhempainnetistä löytyvään Lapset ja media -materiaaliin osoitteessa www.mll.fi/vanhempainnetti/ tai tutustumalla tämän oppaan välissä olevaan Matkalla mediaan -oppaaseen (on myös osoitteessa www.mll.fi/julkaisut/verkkajulkaisut/). Opasta voi myös tilata MLL:n verkkokaupasta.

Esimerkki mediakasvatusteemaisesta vanhempainilasta liitteenä (liite 2).

43. Mediaesitykset kasvatuskeskusteluissa

Taustaa: Vanhempien on tärkeä saada tietoa lapsensa toiminnasta vertaisryhmässä. Lapsen ja hänen toimintansa näkeminen on usein vanhempia voimaannuttava kokemus. Lasta, hänen taitojaan ja toimintaansa, ei voi esitellä ja kehua liikaa.

Sellaisia videoita, äänitteitä tai valokuvia, joissa lapsi on esillä negatiivisessa yhteydessä tai hän käyttäytyy ongelmallisesti, ei pidä esittää vanhemmille. Vaikeista kasvatusasioista on parempi puhua – kunnioittavasti ja luottamuksellisesti.

Tarvikkeet: Ääni-, valo- tai videokuvamateriaalia päiväkodin toiminnasta

Ohjeet: Kerro lapsille, että työntekijät keskustelevalt säännöllisesti vanhempien kanssa lapsen ja päiväkodin tärkeistä asioista. Vanhempien on tärkeää tietää, mitä päiväkodissa tehdään ja tapahtuu. Kerro lapsille, että valo- ja videokuvaaminen on yksi tapa kertoa päiväkodin arjesta. Sovi kunkin lapsen kanssa erikseen siitä, minkälaisia leikkejä ja tilanteita äänitetään tai kuvataan ennen vanhempainkeskustelua ja kysy, antaako lapsi luvan materiaalin esittämiseen hänen vanhemmilleen. Kunnioita lapsen päätöstä.

Apuna tietotekniikka

44. Päiväkodin oma blogi

Taustaa: Päiväkodin tapahtumista voi kertoa päiväkodin netisivuilla tai sähköpostissa. Lasten kasvunkansio on toteutettavissa myös digitaalisesti esimerkiksi päiväkodin

Meidän blogi

Päiväkotimme perusti blogin tukemaan kasvatuskumppanuutta ja raottamaan päiväkodin ovea myös vanhemmille. Kohtalaisen helppokäyttöisenä ja nopeasti päivitettävänä se toimii päiväkodin intranet-sivustona, kuvallis-sanallisena kertomuksena päiväkotielämästä sekä yhteisenä digitaalisena kasvunkansiona. Blogi on päivähoitoalueemme yhteinen, ja sen alla on jokaisella päivähoitoryhmällä sekä perhepäivähoidolla oma sivustonsa. Blogi on salasanasuojattu, joten sinne pääsevät vain oman päivähoitoalueemme perheet. Olemme kysyneet jokaiselta perheeltä kirjallisesti luvan lapsen kuvan ja etunimen käyttämiseen.

Blogi on lasten ja henkilökunnan yhdessä rakentama tarina päivähoitoarjesta. Kun sitä päivitetään, lapset ovat läsnä ja auttavat aikuista tarinoita kertoen ja valokuvien kuvatekstejä keksien. Vanhemmat kuvaavat erilaisissa juhlissa ja tapahtumissa ja toimittavat valokuvia julkaistavaksi. He tekevät myös kehittämis ehdotuksia ja esittävät sisältötoiveita. Vanhempien ehdotuksesta olemme ottaneet käyttöön esimerkiksi kirpputorisivuston.

Perheet ovat antaneet blogista myönteistä palautetta. Päiväkodissa tapahtuvat asiat tulevat vanhemmille todellisemmiksi. Kuvat ja kertomukset tuovat tutuksi päiväkodissa toimivia aikuisia ja muita lapsia sekä an-

tavat virikkeitä lasten ja vanhempien välisiin päiväkotiaiheisiin keskusteluihin. Kodeissa on tulostettu kuvia ja lapset ovat tarinoineet kuviin liittyviä kertomuksia – aina kuvakirjoiksi saakka. Päiväkotimaailman arjen avautuminen vanhemmille sekä lasten ja aikuisten yhteisten kotikeskustelujen herääminen vahvistavat kasvatuskumppanuutta. Blogin myötä henkilökunnasta ja vanhemmista tulee edelleen tiiviimpi, tutumpi ja turvallisempi kasvattajayhteisö, jonka yhteisenä tavoitteena on luoda ympäristö, jossa jokaisen lapsen on hyvä olla ja kasvaa.

Blogi on tiedotuskanavana ekologinen ja tasavertainen, sillä se saattaa kuvamateriaalit ja monet arjen tarinat nopeasti kaikkien saataville.

Aiomme hyödyntää vanhempien osaamista blogin kehittämisessä ja päivittämisessä. Suunnittelemme lasten osallisuuden lisäämistä sekä päiväkodin arjesta kuvattujen videoiden liittämistä blogiin. Tulemme luomaan mahdollisuuden vanhempien vertaisviestintään kommentointiosuudessa.

Suosittellemme blogimaailmaan tutustumista lämpimästi kaikille, sillä perustoiminnot ovat kohtalaisen yksinkertaisia, helppoja ja useimmiten ilmaisia.

Terveisin Elina Kivinen, Kuusimäen päiväkoti.

yhteisenä blogina. Blogi on oivallinen tapa jakaa lasten valokuvia, kertomuksia, piirustuksia, videokuvaa ja äänityksiä lasten vanhemmille ja muille läheisille.

Blogin perustamiseen voi kysyä apua lasten vanhemmilta sekä opiskelijoilta ja harjoittelijoilta. Blogi voi olla myös määräaikainen.

Tarvikkeet: Tietokone

Ohjeet: Ks. esimerkki Kuusimäen päiväkodin blogista.

Huom. Muutamia helppokäyttöisiä ja ilmaisia blogipalveluita: www.vuodatus.net, www.blogger.com, www.wordpress.com

Media päiväkodin juhlassa

45. Erilainen lastenjuhla

Taustaa: Päiväkodin juhlan voi toteuttaa videoimalla juhlassa esitettävät esitykset etukäteen, jolloin lapset, vanhemmat ja työntekijät voivat nauttia juhlasta ilman esiintymisen tuomaa lisäjännitystä. Etukäteen nauhoitetut esitykset ovat helposti kopioitavissa ja jaettavissa muistoksi jokaiselle perheelle.

Tarvikkeet: Esitykseen liittyvä materiaali, videokamera, videotykki (jalusta)

Ohjeet: Suunnitelkaa ja harjoitelkaa juhlaohjelma perinteiseen tapaan. Videoikaa esitys harjoitusten jälkeen. Voitte kuvata useissa lyhyissä pätkissä. Kuvatkaa myös juhlassa mahdollisesti esitettävät ja yhdessä laulettavat laulut ennakkoon, jotta juhlissa ne voidaan laulaa karaoken tapaan. Mikäli juhlan koko ohjelmisto kuvataan videolle, kuvatkaa myös esitysten

väleihin juonnott, joissa lapsijuontajat kertovat jotakin seuraavasta ohjelmanumerosta. Pyytäkää kuvausapua lasten vanhemmilta.

46. Kuvakertomus

Taustaa: Kaikki ryhmän lapset voivat osallistua valokuvakesityksen työstämiseen. Seinälle heijastettujen suurien valokuvien yhdessä katseleminen on juhlallinen kokemus ja sopiva ohjelmanumero päiväkodin juhlaan.

Tarvikkeet: Lasten ottamia valokuvia, digikamera, tietokone, videotykki (televisio)

Ohjeet: Anna jokaisen lapsen kuvata vapaasti tärkeänä pitämiään asioita. Voit myös antaa lapsille tarkan aiheen, esimerkiksi hyvä kaveri, leikitään yhdessä, hyvät tavat tai tulevan juhlan teema.

Näytä valokuvat ensin lapsille joko suoraan televisioon kytketyn digikameran muistista tai tietokoneelta kuvankatseluohjelman avulla. Muokkaa kuvista yhtenäinen esitys esimerkiksi Microsoftin PowerPoint-ohjelman avulla. PowerPoint-ohjelmassa kuvan yhteyteen voi liittää lasten kertomuksia tekstinä ja äänitteinä. Aikuinen huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa kuvata yhtä monta kuvaa ja esiintyä tasapuolisesti kuvissa.

Näytä yhtenäinen esitys rauhallisesti kuva kerrallaan. Haastattele lapsia ja anna heidän kertoa kuvista. Lisää päiväkodin juhlassa esitettävään PowerPoint-esitykseen laulunsanat yhteislaulua varten.

Huom. Päiväkodin juhla voi olla hyvä tilaisuus lasten kanssa kuvatun elokuvan tai valokuvanäyttelyn ensi-illaksi.

Liitteet

LIITE 1

Muistipelikortit kiusaamisesta

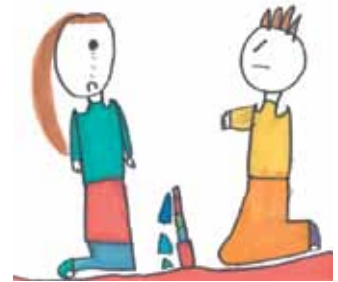
ei saa satuttaa



saa silittää toista



ei saa rikkoa



ei saa haukkua toista



ei saa sotkea toisten töitä



ei saa jättää leikeistä



leikitään piilosta kavereiden kanssa



kerrotaan kiusaamisesta aikuiselle



ollaan kavereita



ystävä lohduttaa



kavereista voi ottaa valokuvia



tanssitaan yhdessä



Esimerkki vanhempainillasta

Suojele, salli, mahdollista – Lasta kiehtova media kotona ja lapsitoiminnassa

Tämän vanhempainiltaesimerkin tarkoituksena on edistää mediakasvatuskeskustelua kotien ja eri varhaiskasvatustoimijoiden välillä. Tämän esimerkin mukaan toteutettu vanhempainilta kestää noin 1,5 tuntia.

Media näkyy lasten leikeissä, puheissa, käytöksessä ja toisen ihmisen kohtaamisessa. Lasten vanhemmat ja lapsityöntekijät joutuvat ottamaan kantaa ja luomaan erilaisia sääntöjä lapsen mediakäyttöön.

Vanhempainilta on hyvä paikka esimerkiksi lasten ja päiväkodin työntekijöiden yhteiseen ajatusten ja kokemusten vaihtoon sekä suositusten ja sääntöjen laatimiseen. Samalla voi käydä keskustelua lasten mediankäyttötavoista, päivähoiton roolista mediakasvatustehtävässä sekä perheen yhteisistä mediapuhista.

Iltaan valmistautuminen

Tavoite: Tarvittavan tiedon hankkiminen, media-aiheeseen tutustuminen

- Virittäydy lasta kiehtovaan media-aiheeseen tämän oppaan avulla.
- Tutustu MLL:n verkkosivuilla Vanhempainnetin lapset ja media -osioon sekä lue Matkalla mediaan -opas osoitteesta: www.mll.fi/@Bin/11917348/Meidan_media_opas_A5.pdf. Opas on myös liitteenä tämän oppaan välissä.
- Osoitteesta: www.mll.fi/kasvattajille/mediakasvatus/aineistot/vanhempainiltaan/pienet_lapset/ löytyvät Meidän media -fakta- ja kommenttikortit soveltuvat hyvin vanhempainiltakäyttöön.
- Pyydä lapsia piirtämään suosimiensa televisiosarjojen tapahtumia ja henkilöitä tai valokuvaamaan päiväkodin medialeikkejä ja -leluja. Pyydä lapsilta lupa näyttää heidän töitensä vanhempainillassa.
- Kerää ryhmäkeskustelun tai -työn tueksi materiaalia: lasten suosiossa olevia medialeluja kuten televisiosarjojen oheistuotteita (pelikortit ynnä muuta) dvd-ohjelmia, sarjakuvia, satukirjoja, lelulehtiä.
- Valmistaudu pitämään keskusteluilta. Lasten vanhemmat ovat illan aiheen asiantuntijoita. Sinun tehtäväsi on toimia keskustelun virittäjänä ja edistäjänä. Sinun ei tarvitse osata vastata kaikkiin kysymyksiin.
- Mainosta vanhempainiltaa kertoen aiheesta, esillä olevista lasten töistä ja siitä, että päätarkoituksena on ajatusten ja kokemusten vaihtaminen.

Illan aloitus (noin 10 minuuttia)

Tavoite: Esitellään iltaan osallistujat. Rakenna esittelyssä siltaa vanhempien omien kokemusten ja illan aiheen välille.

- Pyydä jokaista osallistujaa kertomaan, mikä mediahahmo, tv-ohjelma, peli, satukirja tai muu sellainen on heidän lastensa suosiossa tällä hetkellä ja kuinka hyvin vanhemmat tuntevat kyseisen mediaesityksen.
- Vaihtoehtoisesti pyydä vanhempia esittelemään itsensä ja kertomaan jonkin mediamuiston omasta lapsestaan.

Aiheen esittely (noin 10 minuuttia)

Tavoite: Tämän päivän lasten mediamieltymyksiin tutustuminen.

- Näytä lasten piirustuksia heidän suosimiensa televisiosarjojen tapahtumista ja henkilöistä tai lasten ottamia valokuvia päiväkodin medialeikeistä ja -leluista.
- Kerro vanhemmille, miten media näkyy päiväkodissa muun muassa lasten leikeissä, puheissa ja toiminnassa.
- Kerro, kuinka lasta kiehtovaa mediaa on hyödynnetty päiväkodin toiminnassa.
- Esittele tehtyjä media-aiheisia töitä ja projekteja. Tuo esiin niihin liittyviä lasten kokemuksia.
- Lue tämän oppaan eri osa-alueiden johdantotekstit ja kerro, että mediavälineiden ja -sisältöjen avulla voi tukea lasten vuorovaikutusta, tarjota lapsille hyödyllistä ja heitä kiinnostavaa tekemistä sekä vahvistaa kasvatuskumppanuutta.

Ryhmätyöskentelyyn

virittäytyminen (noin 10 minuuttia)

Tavoite: Tarkastellaan esimerkin avulla, minkälaisia sisältöjä ja viestejä lasten suosimat mediaesitykset saattavat sisältää.

- Lue lasten suosiossa olevan dvd-ohjelman, satukirjan tai tietokonepelin esittelyteksti. Voit myös esitellä lapsille suunnattuun televisiosarjaan liittyvän mainoksen tai oheistuotteen, lelun, lelulehden, pelikortit.
- Tässä vanhempainiltamallissa käytetään esimerkkinä hyvin tunnettua Barbie-nukkea.

Ohjaa keskustelua esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Tuntevatko vanhemmat Barbie-nuken oheistuotteen?
- Onko nukken käyttötarkoitus ja sillä leikittävien leikien juoni vanhemmille tuttu?

Esimerkki vanhempainillasta

- Liittyykö Barbieen jokin syvällisempi opetus tai sano-
ma, mitä arvoja se välittää?
- Kenelle se sopii, liittyykö sen käyttöön ikärajoja?
- Mikä Barbie-lelussa kiehtoo lapsia? Eroaako se van-
hempien lapsuudenaikaisista leikkikaluista?

Ryhmätyöskentely (noin 20 minuuttia)

Tavoite: Syvennyttään miettimään, miten aikuiset saattavat
suhtautua lapsen elämään median parissa.

Esittele lyhyesti seuraava karkea kolmijako aikuisten suh-
tautumisesta lastensa mediankäyttöä kohtaan.

- Suojelijat:** Aikuisten tehtävänä on suojella lapsiaan
medialta ja sen vaikutuksilta.
 - Kerro, että aikuinen, joka ei ole perillä lasten media-
maailmaan kuuluvista asioista tulee helposti varmuu-
den vuoksi kieltäneeksi ja rajoittaneeksi lapsensa
median käyttöä kotona ja päiväkodissa.
 - Avaa keskustelua: Miksi ja miltä mediasisällöltä las-
ta tulisi suojella? Miten? Kenen tehtävä se on (kodin,
päiväkodin)? Miten rajoituksista sovitaan? Miten nii-
den noudattamista seurataan? Kiusataanko sitä lasta,
jolta jokin toisille sallittu mediaesitys on kielletty?
- Sallijat:** Aikuisten tehtävänä on sallia eikä rajoittaa
lastensa elämää median ympäröimässä maailmassa.
Kerro, että lasten mediamaailmasta tietämätön aiku-
nen tulee helposti sallineeksi lapselleen sellaisia me-
diaan liittyviä asioita, joilta lasta tulisi suojella.
 - Avaa keskustelua: Pohtikaa, mitä tulisi sallia ja mil-
lä perusteella. Pohtikaa, miten hyviä ovat seuraavat
median käyttöön liittyvät sallimisperusteet: salli-
taan, koska lapsen kaveritkin saavat, lapsella ei ole
tekemistä eikä seuraa, vanhemmat tarvitsevat omaa
aikaa, jotta lapsi rauhoittuu tai jotta lapsi saa leikki-
kavereita.
- Mahdollistajat:** Aikuisten tehtävänä on mahdolis-
taa lastensa kasvua ja oppimista edistävää median
käyttöä ja mediasta nauttimista. Kerro, että kullekin
perheelle sopivimmat mediasisällöt ja median käyt-
tötavat löytyvät tutustumalla lasta kiehtovaan me-
diaan ja käyttämällä ja tekemällä mediaa yhdessä.
Kannusta vanhempia luomaan mediasta perheen yh-
teistä asiaa.
 - Avaa keskustelua: Mitä pitäisi mahdollistaa, miten ja
miksi? Kuinka median avulla yhdistetään lapsia ja per-
heitä ja järjestetään lapsia kiehtovaa toimintaa? Mitä
voidaan tehdä yhdessä?

Jaa vanhemmat sattumanvaraisesti edellä mainittuihin
ryhmiin. Kerro, että ryhmätyön tarkoituksena on herättää
ajatuksia siitä, kuinka kasvattajilla on moninainen kasva-
tustehtävä: ei pelkästään suojella lasta median haitalliselta
vaikutukselta, vaan myös sallia ja mahdollistaa lapsen kas-
vua ja oppimista sekä perheen yhdessäoloa edistävää toi-
mintaa median parissa.

Anna ryhmille tehtäväksi puolustella eri näkökulmista
esimerkkinä ollutta mediahahmoa tai -esitystä. Kerro, et-
tä tehtävä voidaan tehdä hieman kärjistäen ja pilke silmä-
kulmassa.

Ryhmä 1: Suojelijat

Esittävät perusteluja, miksi lapsia tulee suojella Bar-
bielta.

Ryhmä 2: Sallijat

Esittävät perusteluja, miksi Barbie tulisi sallia lapsille.

Ryhmä 3: Mahdollistajat

Esittävät ehdotuksia, kuinka Barbieta ja siihen liitty-
viä oheistuotteita voidaan hyödyntää lasten kasva-
tuksessa sekä perheen yhteistoiminnassa.

Ryhmätyön purku (noin 10 minuuttia)

Tavoite: Yhteinen keskustelu

- Ryhmät kertovat työskentelystään.

Keskustelua, sopimista ja päätösten tekoa (noin 20 minuuttia)

Tavoite: Kokoavaa keskustelua illan aiheesta, esimerkiksi
seuraavien kysymysten pohjalta:

- Miten lasta suojellaan haitalliselta medialta?
- Miten sallia sellaista median käyttöä, joka edistää
lapsen kasvua ja oppimista?
- Miten aikuinen voi mahdollistaa lapselleen
miellyttäviä hetkiä median parissa ja rakentaa
yhdessä tekemisen ja kokemisen kulttuuria?
Voiko mediasta tulla perhettä yhdistävä harrastus?
- Mikä on päiväkodin ja kodin rooli
mediakasvatuksessa?
- Miten tulee suhtautua ikärajoituksiin – osataanko ne
ottaa rajoina, ei taitotasoina?
- Mistä tietää, että lapsi käyttää liikaa mediaa?
Hälytysmerkkejä: mediaan käytetty aika syö
kaverisuhteita, vaikuttaa ruoka-aikoihin, vie aikaa
nukkumiselta, ulkoilulta ja perheen yhdessä olosta.

Esittele seuraavat esimerkkeinä kasvattajien yhdessä teke-
misestä:

- vanhempien tietotaidon hyödyntäminen (liite 3)
- yhteinen medialista päiväkodin seinälle (vinkki 37)
- yhdessä sopiminen: laaditaan esimerkiksi hoitopaikan
medialelu/-leikkisäännöt yhdessä.

Tietoa, vinkkejä ja kotiin vietävää. Illan päättäminen (noin 10 minuuttia)

Tavoite: Mediakasvatuksen jatkuminen kodeissa,
lapsitoiminnassa ja kasvattajien yhteistoiminnassa.

- MLL:n media- ja kasvatusaineistojen esittelyä ja
jakamista.
- Tutustutaan lasten tekemiin media-aiheisiin töihin.

LIITE 3

Mediakysely vanhemmille

Hei vanhemmat!

Voisitko sinä auttaa mediaan liittyvässä toiminnassa?
Mitä useampi tarjoaa apuaan, sitä helpompi on saada
pienet avustushommat sovittua. Tarvittavien materiaalien
hankinnasta sovimme yhdessä. Muistattehan, että
käytöstänne poistunut toimiva laite voi jatkaa elämäänsä
lapsitoiminnassa.

Voin auttaa tarvittaessa seuraavissa tehtävissä:

- ☐ lasten arjen toiminnan valokuvaaminen
- ☐ valokuvaaminen juhlissa
- ☐ valokuvaaminen retkellä
- ☐ valokuvien muokkaaminen
- ☐ kuvien siirtäminen kameralta cd:lle tai muistitikulle
- ☐ kuvien kehitykseen vienti
- ☐ kuvien tulostaminen paperille
- ☐ kuvien lähettäminen sähköpostitse
- ☐ lasten toiminnan videokuvaaminen
- ☐ videokuvaaminen juhlissa
- ☐ videoiden siirtäminen kameralta cd:lle tai muistitikulle
- ☐ videoiden kopiointi
- ☐ lasten satujen, kertomusten, laulujen äänittäminen

Voimme lahjoittaa jonkin medialaitteen (esim. kameras, tietokoneen)

a) aikuisten käyttöön:

minkä _____

b) lasten leikkeihin:

minkä _____

Meiltä saa tarvittaessa lyhytaikaiseen lainaan:

- ☐ digikameran
- ☐ videokameran
- ☐ sanelukoneen
- ☐ jotain muuta, mitä? _____

Voin tulla opettamaan tai opastamaan henkilökuntaa:

- ☐ digikameran käytössä
- ☐ valokuvien siirtämisessä kameralta esimerkiksi tietokoneelle, valokuvien tulostamisessa tai katseluohjelman käytössä
- ☐ videokameran käytössä
- ☐ tietokoneen käytössä
- ☐ päiväkodin tai kerhon nettisivujen tai blogin perustamisessa

Voin tulla vanhempainiltaan kertomaan:

- ☐ valokuvaamisesta
- ☐ videokuvaamisesta
- ☐ muusta, mistä: _____

Yhteystietoni:

Nimi: _____

Puhelin: _____

Sähköposti: _____

LIITE 4

Tietoa hyödyllisistä tarvikkeista

Digikamera

Kameraa hankittaessa on syytä keskittyä seuraaviin seikkoihin:

- laitteen tulee olla kokonsa ja käytettävyytensä puolesta sellainen, että lapsikin voi sillä kuvata
- kameran etsimen kuvan tulee olla mahdollisimman suuri
- laite on helpposti liitettävissä tietokoneeseen
- kamera tallentaa kuvat sellaiselle muistikortille, joka on helppo liittää esimerkiksi tietokoneeseen
- hankkikaa mieluummin useita pienemmällä tallennustilalla (esim. 2 GB) varustettuja kortteja kuin yksi suuri (jokaiselle ryhmälle on hyvä olla oma korttinsa)
- kameralla voidaan kuvata myös videokuvaa

Videokamera

Kiinnitä huomiota seuraaviin ominaisuuksiin:

- kamera tallentaa videot sellaiselle muistikortille, jonka voi siirtää suoraan tietokoneeseen
- kuvattuja otoksia voidaan muokata kamerassa
- kamera käynnistyy nopeasti
- siihen saa liitettyä ulkoisen mikrofoniin

Kannettava tietokone

sopii erityisen hyvin ryhmätoimintaan:

- sitä voidaan liikutella toiminnan vaatimaan paikkaan
- kuvaruudulta on helpompi näyttää esimerkiksi valokuvia isommallekin ryhmälle
- se vie vähän tilaa ja on helpposti "nostettavissa turvaan"

Kännykkä

on monipuolinen väline:

- siitä löytyy kameran ja videokuvauksen lisäksi äänitysominaisuus (useimmissa laitteissa on myös radio sekä mahdollisuus musiikin tallentamiseen ja kuunteluun)
- useimmat kännykät ovat yhdistettävissä tietokoneeseen sopivalla johdolla, langattomasti tai muistikortin välityksellä. Yhdistämisen kautta kännykällä otetut kuvat, videot ja äänitykset voi tallentaa tietokoneelle, julkaista päiväkodin blogissa tai polttaa cd-levylle ja jakaa kaikille perheille

Muita

hyödyllisiä laitteita:

- helppokäyttöinen sanelukone, jonka saa kytkettyä tietokoneeseen
- tulostin, jolla voi skannata ja kopioida ja joka toimii myös ilman tietokonetta
- digitaalinen valokuvakehys kuvien näyttämiseen
- videotykki päihittää television ryhmätoiminnassa
- musiikintoistoväline, esimerkiksi karaokelaite, johon saa kytkettyä mikrofoniin

Medialaitteita saa hyvinkin edullisesti. Vanhempien tietämystä kannattaa hyödyntää laitteita hankittaessa.

Kirjallisuutta

- Baer, S., Heikkinen, M., Issakainen, T. 2002. **Hattiaisten mediakirja.** Lasten Keskus.
- Bopry, J., Kankaanpää, M., Linnakylä, P. 1999. **Portfolioita verkossa.** Jyväskylän yliopistopaino.
- Eskelinen, H. 2008. **Animaatioaapinen.** Ilias.
- Helenius, A. 1993. **Leikin kehitys varhaislapsuudessa.** Kirjayhtymä.
- Helenius, A., Jäälinoja, P., Sormunen, H. 2000. **Sesam! Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan.** Atena.
- Holkeri-Rinkinen, L. 2009. **Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa.** Diskurssianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta. Tampereen yliopisto.
- Hujala-Huttunen, E., Nivala, V. 1996. **Yhteistyö päiväkodissa: Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa.** Oulun yliopisto.
- Kalliala, M. 1999. **Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos.** Gaudeamus.
- Kangas, S., Lundvall, A., Sintonen, S. 2008. **Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinäkuoressa.** Lasten ja nuorten mediafoorumi. Liikenne- ja viestintäministeriö. www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten.
- Karlsson, L. 2003. **Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin.** WS Bookwell Oy.
- Kirves, L., Stoor-Grenner, M. 2010. **Kiusaavatko pienetkin lapset?** Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Folkhäns Förbund. www.mll.fi/@Bin/12510731/Kiusaavatko+pienetkin+lapset.pdf.
- Koivunen, P.-L. 2009. **Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen.** WS Bookwell Oy.
- Kupiainen, R., Niinistö, H., Pohjola, K., Kotilainen, S. 2006. **Mediakasvatusta alle 8-vuotiaille.** Keväällä 2006 toteutetun Mediamuffinssi-kokeilun arviointia. Tampereen yliopisto.
- Laine, K., Neitola, M. (toim.). 2002. **Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä.** Painosalama Oy.
- Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa.** 2009. Kerhokeskus.
- Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa.** 2008. Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.
- Pentikäinen, L., Ruhala, A., Niinistö, H. (toim.) 2007. **Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan.** Mediakasvatuskeskus Metka ry.
- Salmivalli, C. 2003. **Koulukiusaamiseen puuttuminen.** WS Bookwell Oy.
- Salokoski, T. 2005. **Tietokonepelit ja niiden pelaaminen.** Jyväskylän yliopisto.
- Savolainen, J. 2009. **Lasten nettikuvaus ihastuttaa ja ihmetyttää Helsingin päiväkodeissa.** Helsingin sanomat: Verkkolehti 18.11.2009, 2. painos. Viitattu 13.9.2010.
- Serkkola, A., Sukuvaara T. 2007. **Sähköinen tiedonvaihto ja kommunikaatio kodin ja päiväkodin välillä: Mobiilimuksun arviointi.** Teknillinen korkeakoulu Lahden keskus.
- Smeds, P. 2006. **Päiväkotien kuva- ja videopäiväkirjapilotti ensimmäisiä tutkimustuloksia.** Forum Virium.
- Stakes. 2005. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.** 2. tarkistettu painos. Gummerus.
- Suoninen, A. 2007. **Mediakasvatus päiväkodissa ja esiopetuksessa.** Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien käyttöönoton arviointi syksyllä 2007. Jyväskylän yliopisto.
- Välimäki, M. (toim.) 1999. **Elävästi kuvaa, kokemuksia lasten ja nuorten elokuvaopetuksesta.** Gummerus.

Linkkejä

www.mll.fi
www.folkhalsan.fi
www.papunet.net
www.mediametka.fi
www.mediakasvatus.fi
www.satunetti.fi
www.kirjastot.fi
www.tehosto.yle.fi/tee-se-itse/tehostelista
www.vanhempainliitto.fi
www.pelastakaalapset.fi/hiiripiiri/

Muistiinpanoja

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dashed blue lines.

Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen on erityisesti 3–5 -vuotiaiden lasten kasvattajille suunnattu opas. Siinä on runsaasti selkeästi ohjeistettuja media-aiheisia toimintavinkkejä käytännön työhön. Toimintavinkkien tavoitteena on harjaannuttaa lasten sosiaalisia taitoja ja tukea kasvatuskumppanuutta.



MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
on kansalaisjärjestö, joka edistää
lapsen oikeutta hyvään ja onnelliseen
lapsuuteen.